

Tečajna politika u Kini

Kuna, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:473507>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ANDREA KUNA

TEČAJNA POLITIKA U KINI

Završni rad

Pula, travanj 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

ANDREA KUNA

TEČAJNA POLITIKA U KINI

Završni rad

JMBAG: 0303065179, redovita studentica

Studijski smjer: Menadžment i poduzetništvo

Predmet: Međunarodna ekonomija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Međunarodna ekonomija

Mentor: prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić

Pula, travanj 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani **Andrea Kuna**, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera **Menadžment i poduzetništvo** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Andrea Kuna** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile.

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Tečajna politika u Kini** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, travanj 2021.

Potpis

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. GOSPODARSTVO KINE.....	2
2.1. Obilježja gospodarskog razvoja Kine.....	3
2.2. Vanjska trgovina Kine.....	6
2.3. Utjecaj SAD-a i Europske Unije na uspon Kine	12
2.4. Trgovinska politika Kine.....	13
2.5. Ulazak Kine u WTO.....	19
3. TEČAJNA POLITIKA U KINI.....	25
3.1 Kako odabrati tečajni sustav i popis tečajnih sustava prema MMF-u.	26
3.1.1 Popis tečajnih sustava prema MMF-u.....	27
3.2 Razvoj politike tečaja u Kini.....	30
3.3 Utjecaj tečajne politike Kine na SAD.....	38
3.4 Utjecaj tečajne politike Kine na globalno tržište	42
3.5 Devizne rezerve	45
4. ZAKLJUČAK	48
5. LITERATURA.....	49
6. POPIS TABLICA I GRAFOVA	51
7. SAŽETAK.....	53
8. SUMMARY.....	54

1. UVOD

Tema je ovog završnog rada *Tečajna politika u Kini*. Kina kao najmnogoljudnija zemlja te najveći sudionik u svjetskoj trgovini vrlo je važna karika na međunarodnoj ekonomskoj i političkoj sceni. Velika vrijednost proizvodnje, visok trgovinski suficit (tijekom zadnjih 25 godina) rezultiraju time da Kina dobiva sve značajniju ulogu u međunarodnim organizacijama. Svoju poziciju Kina je izgradila zahvaljujući ulaganjima inozemnih kompanija, niskoj cijeni rada, državnoj politici potpore poduzećima, ali i svojom politikom tečaja.

Cilj je ovog rada pobliže opisati povijesni razvoj tečajne politike Kine kao i trenutna obilježja njezina deviznog tečaja. Tečajna politika posebno je važna odrednica uvjeta trgovine, pa će se analizirati vanjska trgovina Kine prema proizvodima i prema najvažnijim kineskim trgovinskim partnerima.

U prvoj cjelini prikazuju se obilježja gospodarstva Kine i njenog uspona koji uvelike utječe i na njezinu ulogu na svjetskoj sceni, ali i na zemlje s kojima Kina surađuje. Posebno će se prikazati odnosi Kine sa SAD-om i Europskom unijom, njezinim najvažnijim trgovinskim partnerima. U radu će se govoriti o ulasku Kine u WTO te njenom doprinosu svjetskoj ekonomiji i trgovini. Na kraju rada nalazi se zaključak.

U radu su korištene statističke metode, metode komparacije te metode analize.

2. GOSPODARSTVO KINE

Poznato je da je Kina jedno od najbrže rastućih svjetskih gospodarstava. Ona je drugo po veličini svjetsko gospodarstvo pa u velikoj mjeri utječe na gospodarska i trgovinska kretanja u svijetu. Također, utječe i na kretanje svjetskih cijena budući da je veliki uvoznik sirovina. No, s druge strane, snažan gospodarski rast potiče izvoz te razvoj prerađivačke industrije. Prerađivačka industrija čini 46,8% kineskog BDP-a, što je Kinu 2010. godine dovelo na vodeću poziciju svjetske proizvodnje, čak ispred SAD-a. Gledajući po ulaganjima u gospodarstvo, Kina zauzima visoko drugo mjesto, odmah iza SAD-a. Ta se zemlja smatra najvećim svjetskim proizvođačem zlata jer godišnje proizvede 463,7 tona zlata. Proizvedeno zlato u najvećoj se količini prodaje na domaćem tržištu. Kina ima najveće rezerve ugljena u svijetu, najveći je proizvođač, ali i najveći svjetski potrošač te rude. Proizvodnja ugljena bilježi 4,5 milijardi tona godišnje, dok bi kineske rezerve ugljena bile dostatne za potrebe gospodarstva u narednih sto godina. Također, Kina je vodeća zemlja po proizvodnji električne energije, poljoprivrednih proizvoda te nemetalnih minerala.¹ Kineski sektor informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) po redu je drugi u svijetu. Glavna pokretačka snaga razvoja IKT-a je strategija zvana „Jedan pojas, jedan put“ („One Belt, One Road“). Strategija predstavlja povezanost i suradnju euroazijskih zemalja s ciljem da se olakšala pristup inozemnim tržištima. Razvoj IKT-a povezan je s prodajom pametnih telefona te raznih drugih pametnih uređaja. Razvoj i povećanje korištenja pametnih uređaja znatno će povećati i potaknuti razvoj cijelog sektora. Četrdeset posto ukupne svjetske potrošnje ostvaruje se zahvaljujući kineskim proizvodima i njihovoj prodaji putem Internet – trgovine. Tako je Kina najveće svjetsko tržište internet trgovine.

¹ Hr.izvoz, Kina – Analiza tržišta i mogućnosti ulaska hrvatskih MSP-ova (online), listopad 2018., dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/kinahgkinteractivefin5c2dd85a7ad1e.pdf> , str. 10-14, pristupljeno 5.8.2020.

2.1. Obilježja gospodarskog razvoja Kine

Zbog svog gospodarskog sustava i otvaranja prema svijetu Kina se smatra jednom od poslovno najdinamičnijih zemalja svijeta. Od uvođenja gospodarskih reformi 1978. godine, pa sve do danas, kineski je BDP porastao s 362,4 milijarde juana na 30 bilijuna juana. BDP Kine je u prvoj polovici 2018. godini porastao za 6,8 %, u odnosu na isto razdoblje 2017. Godine, što predstavlja početak stabilnog rasta te nastavak mogućnosti kvalitetnog razvoja i napretka cjelokupnog gospodarstva. U prvom tromjesečju 2019. godine BDP je porastao za 6,4 %, u odnosu na isto razdoblje 2018. godine, no to je i dalje najslabiji rast u posljednjih 29 godina.

Tablica 1. Prikaz odabranih pokazatelja gospodarskog razvoja Kine u razdoblju od 2009. do 2019. godine

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
BDP u milijardama američkih dolara	5102	6087	7551.5	8532.23	9570.41	10475.55	11061.55	11233.28	12310.41	13894.82	14342.9
BDP per capita u američkim dolarima	3832.2	4550.5	4961.2	5325.2	5710.6	6103.6	6500.3	6908	7346.6	7807	8254.3
Stopa inflacije (u%)	-0,73	3,18	5,55	2,62	2,62	1,92	1,44	2,00	1,59	2,07	2,90
Stopa nezaposlenosti (u%)	4,3	4,14	4,09	4,09	4,05	4,09	4,05	4,02	3,9	3,8	3,62

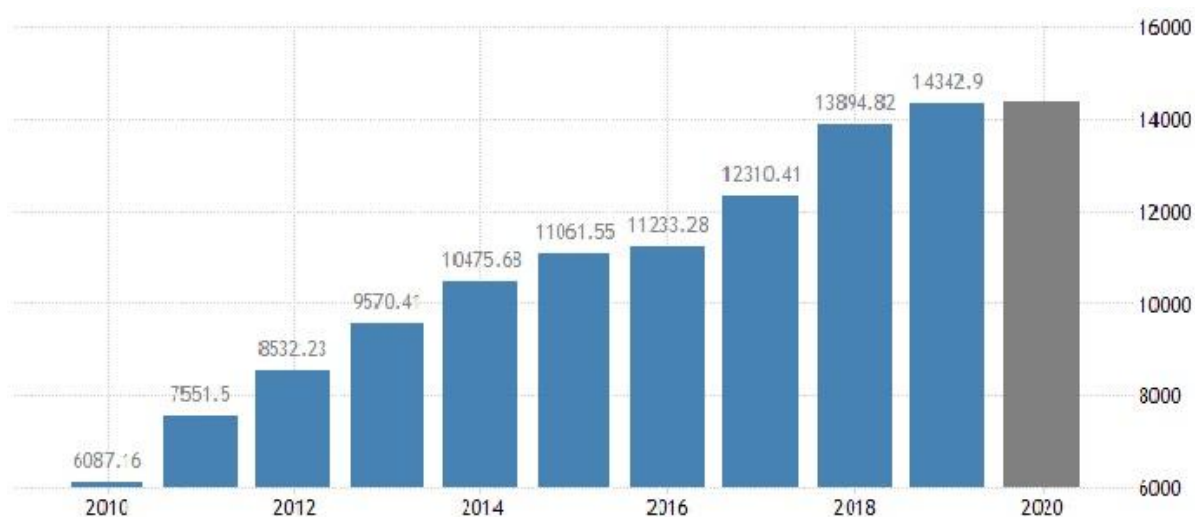
Izvoz u milijardama američkih dolara	1201.61	1577.75	1898.38	2048.71	2209.01	2342.29	2273.47	2097.63	2263.35	2486.7	2499.03
Uvoz u milijardama američkih dolara	1005.92	1396.25	1743.48	1818.41	1949.99	1959.23	1679.56	1578.93	1843.79	2135.75	2077.1
Vanjskotrgovinska bilanca u milijardama američkih dolara	195.69	181.51	154.9	230.31	259.02	383.06	593.9	509.71	419.55	350.95	421.93
Javni dug (%BDP)	34,3	33,7	33,6	34,3	37	39,9	41,1	44,2	46,8	50,5	55,4
Vanjski dug (%BDP)	8,92	12,25	14,09	13,49	15,6	16,95	12,1	12,64	13,86	14,17	14,78

Izvor: izrada autora prema: Tradeconomics.com, *China - Economic Indicators*, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/china/indicators>; . macrotrends, *China Inflation Rate 1987 – 2021*, dostupno na: <https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/inflation-rate-cpi>; statista, *Unemployed rate in China 2008 – 2025*, dostupno na: <https://www.statista.com/topics/5819/key-economic-indicators-of-china/>; theGlobalEconomy.com, *China: External debt*, dostupno na: https://www.theglobaleconomy.com/China/External_debt/, pristupljeno: 29.1.2021.

Na temelju pokazatelja iz priložene tablice jasno je vidljiv značajan gospodarski rast i razvoj Kine, unatoč oscilacijama koje su tijekom godina bile vidljive. U navedenom razdoblju Kina je uvelike napredovala i razvijala se neovisno o povećanju javnog i vanjskog duga koji Kinu nije spriječio da se održi u važnim gospodarskim segmentima.

Podaci izvješća UNWTO-a objavljeni za 2017. godinu jasno ukazuju na to da Kina bilježi najveći turistički promet na svijetu i to u vrijednosti od 258 milijardi USD-a.² Velike investicije dolaze iz područja umjetne inteligencije i pametnih uređaja. No, neke kineske tvrtke nisu zastupljene na svjetskoj razini, već trguju isključivo na domaćem tržištu. Veliki kineski ulagači u ovom području nastavili su s investicijama i u narednom periodu, što je za očekivati, no investirali su i u područja poput automobilske industrije, školstva te zdravstva. U slučaju da se odnos Kine i SAD-a pogorša (s obzirom da su SAD zaoštrile trgovinske donose s Kinom), vrlo je moguć raskid sklopljenih trgovinskih sporazuma.

Graf 1. Kretanje BDP-a u razdoblju od 2010.do 2020.

Izvor: tradingeconomics.com, World Bank, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/china/gdp> , pristupljeno 5.8.2020.

Podaci Svjetske banke pokazuju da je BDP u Kini u 2019. godini iznosio 14342,90 milijardi američkih dolara. Kineski BDP bilježi značajan porast u razdoblju od 2010. do 2020. godine. Vrijednost kineskog BDP-a predstavlja 11,81% svjetske ekonomije. Posljednjih desetljeća dvadesetog stoljeća kineska se vlada u većoj mjeri založila i

² Hr.izvoz, Kina – Analiza tržišta i mogućnosti ulaska Hrvatskih MSP-ova (online), listopad 2018., dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/kinahgkinteractivefin5c2dd85a7ad1e.pdf> , str 97, pristupljeno 5.8.2020.

usmjerila na razvoj znanosti i tehnologije putem financiranja, provođenja reformi sustava obrazovanja te poboljšavanja društvenog statusa djelatnika obrazovnog sektora i znanstvenika. Pozitivna posljedica toga je gospodarski rast te socioekonomski napredak zemlje. U svom gospodarskom razvoju Kina nastoji privući strane investitore te potaknuti razvoj domaćih inovacija.

2.2. Vanjska trgovina Kine

Deprecirani juan uzrokuje jeftini kineski izvoz diljem svijeta te skup američki izvoz u Kinu. Do depreciranog juana došlo je zbog politike deviznog tečaja te je upravo zbog te politike on jeftiniji u odnosu na ravnotežni kojeg određuju ponuda i potražnja. Posljedica skupog američkog izvoza u Kinu je opadanje izvoza i proizvodnje američke robe i usluga i to u kratkom roku. To je znatno pogodilo tvrtke proizvodnog sektora zbog čega raste trgovinski deficit SAD-a te se u kratkom roku smanjuje potražnja za američkim proizvodima.

Podcijenjenost juana smanjuje cijenu uvoza iz Kine, a SAD-u se time omogućava povećana potrošnja zbog boljih uvjeta trgovine. Budući da su to privremene promjene, i u dugom roku, trajna podcijenjenost juana uzrokuje povećavanje kupovne moći američkih potrošača. Uvozom kapitalne opreme i inputa za proizvodnju raznih proizvoda podcijenjeni juan snižava cijenu tih proizvoda te time čini tvrtke konkurentnijima. Tvrtke koje koriste uvezene kineske dijelove suočavaju se s velikim troškovima, a to im smanjuje konkurentnost na tržištu.³

Prema podacima WTO-a za 2017. godinu Kina se navodi kao najveći svjetski izvoznik roba, u vrijednosti od 2.263 milijardi USD-a. Prema istim je podacima Kina peti svjetski izvoznik komercijalnih usluga, a njihova vrijednost doseže 226 milijardi USD-a. Najznačajnije zemlje u koje Kina izvozi su SAD, Japan, Njemačka, Južna

³ Morrison W. M., Labonte M., China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues, July 22, 2013, dostupno na: <https://fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf> str 35, pristupljeno 25.8.2020.

Koreja i Hong Kong. Najznačajnije zemlje uvoza su Južna Koreja, Japan, SAD te Njemačka i Australija.⁴

Tablica 2. Kineski izvoz u razdoblju od 2008. do 2018. godine po izvezenim proizvodima (u %)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Električni strojevi i oprema	23,9	25,4	25,9	25,3	25,9	25,9	26,5	27,8	28,3	29	28,7
Strojevi i uređaji	19,2	19,7	20	19,5	19,4	18,8	18,1	17,1	17,2	17,8	18,2
Pletena odjeća i dodaci	3,92	4,35	3,97	3,89	3,72	3,72	3,52	3,34	3,23	2,98	2,72
Željezo i čelik	3,57	2,91	2,51	2,69	2,77	2,71	2,65	2,71	2,53	2,51	2,63
Namještaj	3,23	3,32	3,29	3,15	3,54	3,72	3,79	4	3,92	3,73	3,69

Izvor: izrada autora prema: China, dostupno na: <https://oec.world/en/profile/country/chn?comparisonDeltaYear=customYearDelta3&initialComparisonDate=exportDateAvailable37&subnationalDepthSelector=HS4Depth&yearSelector1=exportGrowthYear15> , pristupljeno 15.3.2021.

Tablica 2 prikazuje pet najznačajnijih kineskih izvoznih proizvoda u razdoblju od 2008. do 2018. godine. Jasno je vidljivo da su u tom razdoblju najveći udio kineskog

⁴ Hr.izvoz, Kina – Analiza tržišta i mogućnosti ulaska Hrvatskih MSP-ova (online), listopad 2018., dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/kinahgkinteractivefin5c2dd85a7ad1e.pdf> , str 62-63, pristupljeno 16.8.2020.

izvoza činili električni strojevi i oprema. U 2018. godini Kina je izvezla robe ukupne vrijednosti 2,59 bilijuna dolara, što ju čini vodećim svjetskim izvoznikom.

Tablica 3. Kineski izvoz u razdoblju od 2008. do 2018. godine prema vanjskotrgovinskim partnerima (u %)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
SAD	19,3	19,7	19,4	18,3	18,5	18,4	18,6	19,6	19,2	19,8	19,3
Hong Kong	11	11,5	11	10,7	11,6	12	11	11,3	11	10,6	10,9
Japan	8,26	8,12	7,99	8,3	8,18	7,65	7,05	6,48	6,56	6,51	6,01
Njemačka	5,05	5,28	5,36	5,08	4,32	4,16	4,16	4,15	4,36	4,53	3,75
Južna Koreja	4,41	3,67	3,81	3,99	3,61	3,52	3,64	3,83	3,84	4,07	4,14

Izvor: izrada autora prema: *China*, dostupno na: <https://oec.world/en/profile/country/chn?comparisonDeltaYear=customYearDelta3&initialComparisonDate=exportDateAvailable37&subnationalDepthSelector=HS4Depth&yearSelector1=exportGrowthYear15> , pristupljeno 15.12.2020.

U navedenom razdoblju SAD vidno prednjači u uvozu kineskih proizvoda. To predstavlja gotovo 20 % cjelokupnog kineskog izvoza. Od europskih zemalja uvoznika kineske robe Njemačka je zauzela visoko četvrto mjesto.

Tablica 4. Kineski uvoz u razdoblju od 2008. do 2018. godine po uvezenim proizvodima (u %)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Mineralna ulja i goriva i njihovi proizvodi	18,7	14,8	16	18,8	20,5	19,5	19,6	15	13,4	15,8	19,1
Električni strojevi i oprema	16,6	16,5	15	12,7	12,2	11,9	12,7	14,9	15,5	16,5	15,6
Strojevi i uređaji	13,3	12,7	12,9	11,7	9,59	8,45	8,67	9,24	9,04	9,2	9,22
Rude	6,08	6,74	8	8,97	7,75	8,27	7,34	6,12	6,86	7,29	6,99
Plastika i proizvodi od plastike	4,45	5,03	4,67	4,2	4,03	4,06	4,08	4,34	4,41	4,16	4,02

Izvor: izrada autora prema: China, dostupno na:
<https://oec.world/en/profile/country/chn?comparisonDeltaYear=customYearDelta3&initialComparisonDate=exportDateAvailable37&subnationalDepthSelector=HS4Depth&yearSelector1=exportGrowthYear15> , pristupljeno 15.3.2021.

U promatranom razdoblju kineski se uvoz u najvećoj mjeri sastojao od mineralnih ulja, goriva i električnih strojeva i opreme. U 2018. godini Kina je uvezla dobara ukupne vrijednosti 1,61 bilijuna dolara. Ta vrijednost ju čini drugim najvećim svjetskim uvoznikom, odmah iza SAD-a.

Tablica 5. Kineski uvoz u razdoblju od 2008. do 2018. po trgovinskim partnerima (u %)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Japan	13,9	13,7	13,5	11,7	10,3	8,59	8,86	9,22	9,76	8,85	8,6
Južna Koreja	10,5	10,7	10,3	9,44	9,04	9,02	9,38	10,4	9,82	9,74	9,93
Tajvan	11,4	10,3	10,1	8,73	8,96	9,81	5,49	6,14	6,54	9,83	6,05
SAD	8,21	8,73	8,15	7,49	7,88	8,27	8,92	10,3	9,91	8,66	7,37
Njemačka	5,47	6	6,09	6,17	5,75	5,5	6,36	6,18	6,78	6,18	6,79
Australija	3,35	4,17	4,69	5,42	5,09	5,95	5,46	5,07	5,3	5,52	5,46

Izvor: izrada autora prema: *China*, dostupno na: <https://oec.world/en/profile/country/chn?comparisonDeltaYear=customYearDelta3&initialComparisonDate=exportDateAvailable37&subnationalDepthSelector=HS4Depth&yearSelector1=exportGrowthYear15>, pristupljeno 15.12.2020.

Gledajući prema trgovinskim partnerima, Kina je u razdoblju od 2008. do 2018. godine najveći dio proizvoda uvozila iz Japana, a zatim iz Južne Koreje, Tajvana te SAD-a.

Imućniji kineski potrošači žele i traže proizvode kojima bi potvrdili svoj društveni status, ali isto tako traže proizvode koji im jamče zdravstvenu kakvoću života. Zbog toga prodajni lanci, kojima je ciljna skupina upravo viša klasa potrošača, nude proizvode na kojima su na deklaraciji i ambalaži vidljivi podaci o hranjivoj i zdravstvenoj vrijednosti. Kineski potrošači srednje klase traže gotovo iste proizvode kao i imućniji potrošači no veliku ulogu kod njih igra cijena. Prije negoli se odluče za kupnju oni će usporediti cijene različitih proizvođača sličnog proizvoda i odabrati onaj

najpovoljniji. Mlađa generacija kineskih potrošača naročito je zainteresirana za uvozne proizvode i vrlo dobro upoznata s njihovim asortimanom. Oni kupuju u hipermarketima, supermarketima te putem internet trgovine. Usmjereni su na zdravu prehranu, praktičnost i inovativnost proizvoda.⁵

Trgovinska razmjena Kine s Republikom Hrvatskom

Trgovinska razmjena Republike Hrvatske s Kinom od 2015. do lipnja 2018. godine bilježi trend rasta. U 2016. godini hrvatski je izvoz iznosio 10 % više u usporedbi s 2015. godinom, dok je uvoz porastao za 12,5 %. U 2017. godini izvoz u Kinu porastao je za 48 %, a uvoz za 19,5 % u odnosu na 2016. godinu. Prva polovica 2018. godine bilježi porast izvoza od 32,5 % te uvoza od 16,8 % u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. U promatranom razdoblju Hrvatska bilježi trgovinski deficit koji se kreće od 501 do 651 milijun američkih dolara.

Tablica 6. Trgovinska razmjena Kine s Republikom Hrvatskom u razdoblju od 2014. do lipnja 2018. godine (u milijunima američkih dolara)

	2014.	2015.	2016.	2017.	I.-VI. 2018.
IZVOZ	68,09	77,34	83,84	125,97	79,86
UVOZ	588,80	578,40	645,48	777,79	485,34
UKUPNO	656,89	655,74	729,32	903,76	565,2
RAZLIKA	-520,71	-501,06	-561,64	-651,82	-405,48

Izvor: *Hr.izvoz, Kina – Analiza tržišta i mogućnosti ulaska hrvatskih MSP-ova* (online), listopad 2018., dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/kinahgkinteractivefin5c2dd85a7ad1e.pdf>, str 85, pristupljeno 5.8.2020.

Tijekom 2018. godine kinesko-europska ekonomska razmjena dnevno je iznosila više od milijardu eura. To Europu čini najvećim trgovinskim partnerom Kine, dok je Kina drugo najveće tržište za europska dobra i usluge, odmah iza SAD-a.

⁵ HR.IZVOZ s HGK do stranih tržišta, Kina-analiza tržišta i mogućnosti ulaska hrvatskih MSP-ova, listopad 2018., dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/kinahgkinteractivefin5c2dd85a7ad1e.pdf> str 30 , 48

2.3. Utjecaj SAD-a i Europske unije na uspon Kine

Razvoj ekonomskih, tehnoloških i intelektualnih kapaciteta krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća preobrazio je Kinu u naprednu i otvorenu svjetsku silu. Odnos između Pekinga i Washingtona poboljšao se uspostavom diplomatskih odnosa između SAD-a i Narodne Republike Kine. Nedugo nakon usvajanja tržišnih reformi Kina je postala najbrže rastuća svjetska ekonomija. Stopa rasta 1978. godine iznosila je oko deset posto. Zahvaljujući tome više od 400 milijuna ljudi spašeno je od siromaštva.⁶

Cilj kineskog rasta i razvoja bio je miroljubiv ekonomski razvoj i rast vojne moći bez namjere da budu prijetnja ostatku svijeta. Ipak, kineski rast i razvoj narušio je ravnotežu snaga u istočnoj Aziji gdje je potkopao dominantnu ulogu SAD-a. Time je pokrenut proces uspostave novog regionalnog poretka.

Za Europsku uniju kineski je uspon od iznimne važnosti zbog unaprjeđivanja strateškog partnerstva. S aspekta SAD-a uspon Kine nije dobro prihvaćen jer je protumačen kao rivalstvo i potencijalna opasnost zbog rastuće političke i vojne moći Kine.

Nakon pada komunističkih država i raspada Sovjetskog Saveza Sjedinjene Američke Države dominirale su svijetom bez ikakve prave političke ili ekonomske protuteže. No danas postoji jedinstveno europsko tržište koje je (iako zahvaćeno krizom) mnogo veće od unutarnjeg tržišta SAD-a. Europska unija, promatrana kao jedno gospodarstvo, ima veći nominalni BDP od SAD-a. To pokazuje da se pojavljuju novi konkurenti u svjetskom gospodarstvu koji mogu konkurirati snazi SAD-a.

Za plasman svojih proizvoda Kini je potrebno američko tržište, dok je SAD-u potrebna Kina za financiranje vlastita duga. Washington i Peking su se do sada

⁶ Kuntić D. *Uspon Kine i sigurnost azijsko – pacifičke regije*, dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=308679, str. 4, pristupljeno 5.1.2021.

pokazali dovoljno mudrima jer ne podliježu međusobnim razmiricama koje bi ih mogle dovesti do ozbiljnijeg suprotstavljanja. Njihova ekonomska međuovisnost i zajednički sigurnosni interesi do sada su uspjeli nadvladati bilo kakve sukobe.

Devedesetih godina 20. stoljeća Kina je predstavljala 2 % globalnog BDP-a, dok danas predstavlja 8 %.⁷ No, njezin rast nije ograničen samo na ekonomski segment. Za razliku od SAD-a, koji racionalizira vojnu potrošnju i zatvara vojne baze u Europi, Kina sve veća sredstva ulaže u vojni kapacitet koji raste iz godine u godinu. Od ulaska u WTO, 2001. godine, Kina bilježi konstantan rast i razvoj gospodarstva. Tomu je prethodilo premještanje proizvodnih pogona raznih zemalja u Kinu i to zbog jeftinijih uvjeta rada.

„Čelnici Europske unije nisu shvaćali probleme s kineskim trgovinskim praksama ozbiljno koliko su to trebali u prošlosti, no SAD i EU sada "rade ruku pod ruku" u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji - WTO na kineskim netržišnim gospodarskim politikama“, izjavio je najviši američki trgovinski dužnosnik Clete Willems.

2.4. Trgovinska politika Kine

Od 2011. godine Kina provodi politiku jačanja domaće potrošnje. Upravo je potrošnja u 2015. godini pridonijela rastu BDP-a. Inflacija je u razdoblju od 2014 . do 2016. godine ostala umjerena, a tome je doprinijela veća domaća potražnja te povećanje plaća. Kineske vlasti provode reforme kojima potiču sudjelovanje privatnog sektora u gospodarstvu, provode fiskalne reforme te promiču konkurenciju. Takva politika doprinosi povećanju privatnog kapitala u bankarstvu, što rezultira tržišno orijentiranim kamatnim stopama i stabilnom deviznom tečaju. U 2016. godini, vlasti su nastavile provoditi reforme koje su ostvarile uspjehe u mnogim područjima. Uvele su se mjere za smanjenje prekomjernih kapaciteta te su postroženi okviri zaduživanja lokalnih vlasti. Te iste godine Narodna banka Kine prešla je na tržišni pristup vođenja

⁷ Bukvić, V., 2012, dostupno na: <http://finance.hr/preraspodjelasvjetskemoci/>

monetarne politike. Takav novi pristup podrazumijeva jednostavnije upravljanje likvidnošću. Kina vodi politiku upravljano plutajućeg tečaja pa je Narodna Banka Kine u razdoblju od 2016. do 2020. godine, nastavila povećavati fleksibilnost tečaja.⁸

Rast trgovine u 2017. godini dosegao je šestogodišnji maksimum. Struktura trgovine se znatno poboljšavala. U 2017. godini udio poduzeća s privatnim ulaganjima i privatnih poduzeća u ukupnom izvozu dosegao je 89,7 %.

Privatna poduzeća postala su najveći izvoznici, čineći 46,3 % ukupnog izvoza i ostvarujući gotovo 40 % ukupnog uvoza i izvoza. Kako bi promovirala izvoz, Banka za razvoj trgovine (TDB - *Trade and Development Bank*) Ministarstva trgovine organizira izložbe/promocije/nastupe na sajmovima na tržištima u razvoju i pruža izvozno orijentirane edukacijske aktivnosti. Također održava web - stranice Kineske promocije trgovine i pruža, putem različitih uslužnih platformi, pozadinske informacije o stranim tržištima.

Kina je 1. prosinca 2017. godine snizila uvozne carine na 187 tarifnih linija potrošačke robe. Carinske stope pale su sa 17,3 % na 7,7 %, u prosjeku, uključujući hranu, lijekove, kemijske proizvode za svakodnevnu uporabu, odjeću i obuću, kućanske aparate, proizvode za kulturu i rekreaciju itd.

U studenom 2018. u Šangaju se otvorio prvi *China International Import Expo* čime se nastoji povećati uvoz. Kina je također značajno smanjila uvozne carine za vozila još neke druge proizvode te počela više uvoziti kako bi zadovoljila potrebe kineskog naroda. Kina je sada najveći trgovinski partner jer održava partnerske odnose s preko 120 zemalja i regija. Do 2023. godine Kina namjerava uvesti 8 bilijuna američkih dolara robe, namjerava privući 600 milijardi američkih dolara stranih ulaganja te uložiti 750 milijardi američkih dolara u inozemstvo. Zemljama širom

⁸ WTO, *Trade Policy Review: China*, 2018, dostupno na: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s375_sum_e.pdf, pristupljeno 22.2.2021.

svijeta to će donijeti veće tržište, više kapitala, više proizvoda i više poslovnih mogućnosti.⁹

U prosincu 2015. godine Kina je potpisala 15 trgovinskih sporazuma. Najvažniji trgovinski partneri Kine su Singapur, Pakistan, Novi Zeland, Čile, Peru, Kostarika, Island, Švicarska, Hong Kong, Makao, Tajvan te Republika Koreja i Australija.

Kina ima potpisane sporazume o slobodnoj trgovini s Mauricijusom, Maldivima, Georgiom, Australijom, Korejom, Švicarskom, Islandom, Kostarikom, Peruom, Novim Zelandom, Čileom, Pakistanom te zemljama ASEAN-a (Brunej, Indonezija, Kambodža, Laos, Malezija, Mijanmar, Filipini, Singapur, Tajland i Vijetnam).¹⁰

Tablica 7. Popis odabranih dobara kineskog izvoza po visini carine u 2017. godini

Rude i koncentri	50 %
Životinjski proizvodi	40 %
Organske kemikalije	40 %
Neorganske kemikalije	20 – 30 %
Aluminij i proizvodi od aluminija	20 – 30 %
Sirova koža	20 %

Izvor: izrada autora prema: WTO, *Trade Policy Review*, lipanj 2018., dostupno na: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s375_e.pdf, str. 62, pristupljeno 14.3.2021.

⁹ WTO, *Trade Policy Review: China*, 2018, dostupno na: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/g375_e.pdf, pristupljeno 22.2.2021.

¹⁰ *FTA China's Free Trade Agreements*, dostupno na: http://www.china.org.cn/business/node_7233287.htm, pristupljeno 15.1.2021.

U listopadu 2017. godine 102 tarifne linije podlijevale su zakonskim izvoznim carinama, kao u 2015., dok su na 179 tarifnih linija obračunate privremene carine, u odnosu na njih 314 u 2015. godini. Smanjenje broja tarifnih linija koje podliježu izvoznim carinama djelomično je posljedica provedbe odluka o rješavanju sporova WTO-a.

Budući da je SAD povećao carine na kinesku robu na čak 25 %, Peking je odlučio povećati carine na američku robu počevši od 1. lipnja 2019. godine.

Proizvodi na koje se odnosi nova carina u iznosu od 25 % su sljedeći:¹¹

- prehrambeni proizvodi (govedina, med, riža, pšenica i pšenično brašno, ulje, sokovi, flaširana voda te alkohol),
- građevinski materijal (kamen, ploče i pločice, zidne i stropne obloge, cijevi, drveni podovi i podni prostirači, pile, škare, bušilice te glodalice),
- potrošačka roba (namještaj, obuća, satovi, glazbeni instrumenti, šeširi, kišobrani, rasvjetna tijela),
- transport (dijelovi za željezničke i tramvajske lokomotive, jedrilice, čamci, jahte, kanui),
- elektronika (sušila za kosu, aparati za kavu, televizori, mikrofoni, DVD player-i, audio i video oprema),
- prirodni resursi i kemikalije (granit, mramor, drago i poludrago kamenje, rude, metali, gnojiva, tekući plin, boje, kemikalije poput klora, joda i sumporne kiseline).

¹¹ Macias Amanda, 13. svibanj 2019., *From tequila to TV cameras – here is a list of US goods China is targeting with a 25% tariff*, dostupno na: <https://www.cnbc.com/2019/05/13/here-is-a-list-of-us-goods-china-is-targeting-with-a-25percent-tariff.html> , pristupljeno 15.1.2021.

Američki predsjednik Donald Trump najavio je u 2018. godini uvođenje carina na 100 proizvoda iz Kine u vrijednosti do 60 milijardi dolara (48,6 milijardi eura). Od Kine se zahtijeva da smanji carine na uvoz američkih automobila te da olakša pristup svom financijskom sektoru. Ovi zahtjevi upućeni su novom kineskom potpredsjedniku vlade Liu Heu zaduženom za ekonomsku politiku i financije, a zbog smanjenja trgovinskog deficita od 375 milijardi dolara u 2017. godini koji su SAD ostvarile s Kinom. Zauzvrat Kina od SAD-a zahtijeva smanjenje restrikcija u pogledu izvoza tehnologije u Kinu.¹²

Bescarinska kupnja predstavlja kupnju robe koja je oslobođena plaćanja carine bez plaćanja PDV-a ili poreza na potrošnju.

Kineska bescarinska politika započela je 1979. godine i brzo je rasla. Ukupna bescarinska maloprodaja u zemlji iznosila je gotovo 40 milijardi juana u 2018. te više od 50 milijardi juana u 2019. godini. U Kini posluje osam tvrtki koje posluju bez carina. CDFG (eng. China Duty Free Group) državno je poduzeće ovlašteno za bescarinsko poslovanje širom zemlje) i činilo je najveći udio na tržištu, oko 85% u 2019. godini, dok trgovinama bez carina uglavnom upravlja CNSC (eng. Central National Security Commission), s više od 10 trgovina.

Posljednjih nekoliko godina kineska vlada promovira politiku usmjerenu na poticanje potrošnje, primjerice, smanjenjem uvoznih carinskih stopa, poticanjem dolaznih putovanja i potporom zdravom razvoju prekogranične e-trgovine.

Širenje bescarinskog tržišta pomoći će vodećim tvrtkama u industriji da jačaju pregovaračku moć kod suočavanja s vlasnicima robnih marki, a potrošačima će pružiti bolje usluge i više promotivnih mjera, čime će se ubrzati oslobađanje potencijalne potrošnje.¹³

¹²WTO, *Trade and tariff data*, 25.03.2018, dostupno na: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm, pristupljeno 15.1.2021.

¹³ CGTN, *China's changing duty-free strategy*, 08. Listopad 2020., dostupno na: <https://news.cgtn.com/news/2020-10-04/China-s-changing-duty-free-strategy-UjpbufVw3u/index.html>, pristupljeno 16.1.2021.

Kineski carinski propisi navode predmete koji se ne smiju unositi ili iznijeti iz Kine, kao i stvari koje je potrebno prijaviti i na koje je potrebno platiti carinu.¹⁴

- Stanovnici Kine mogu unijeti bescarinske predmete za osobnu upotrebu u ukupnom iznosu od 5.000 juana. Carina obračunava carinu (20 %) na dio predmeta čija vrijednost prelazi bescarinsku granicu.
- Nerezidenti mogu unijeti bescarinske predmete koji će ostati u Kini, ukupne vrijednosti 2.000 juana. Oni koji prelaze bescarinsku granicu bit će oslobođeni plaćanja carine.
- Putnici mogu bez carine unijeti u zemlju 1.5 litru alkoholnog pića (s 12 % ili više alkohola), 400 pojedinačnih cigareta, 100 pojedinačnih cigara ili 500 grama duhana za pušenje.
- Predmeti namijenjeni osobnoj uporabi, koji premašuju vrijednost bescarinske granice, unose se u zemlju uz plaćanje carine.
- Dozvoljen je unos novca u vrijednosti do 20 000 juana u gotovini ili druge valute s tečajem u vrijednosti do 5.000 američkih dolara.
- Ukoliko putnici prenose stranu valutu vrijednosti veće od 5.000 dolara, odnosno ako će je iznijeti iz zemlje po završetku boravka, ispunjavaju obrazac carinske deklaracije.

Kina je doživjela veliki i brzi uspon i postala najvažniji trgovinski partner u svijetu. Iako je 2001. postala članica WTO-a, Peking se koristio agresivnom izvoznom politikom te je nekoliko puta prekršio obećanje da će svoje tržište potpuno otvoriti za međunarodnu trgovinu.

¹⁴ Gavin, China Custom Regulations, 08. Siječanj 2021, dostupno na: <https://www.chinahighlights.com/travelguide/guidebook/customs.htm>, pristupljeno 16.1.2021.

Američki predsjednik Donald Trump u više je navrata napao WTO, optuživši ga da je pristran, odnosno da u trgovinskim konfliktima staje na stranu Kine i drugih američkih suparnika.¹⁵

Peking je 2018. godine prijavio WTO-u povećavanje carina od strane SAD-a. No, Trumpova administracija je procijenila da je organizacija „neprikladna“ za rješavanje kineske trgovinske prakse koju SAD smatra nepoštenom. Washington je zbog toga Pekingu uveo dodatne carine. Upravo tim kaznenim carinama započeo je trgovinski rat dviju velesila. Trump je optužio Kinu za nepoštenu trgovinsku praksu, krađu intelektualnog vlasništva i prijenos tehnologije. Washington i Peking potpisali su trgovinski ugovor koji je na mrtvoj točki.¹⁶

2.5. Ulazak Kine u WTO

Pod predsjedanjem švicarskog veleposlanika Pierre-Louisa Girarda, Radna skupina zaključila je gotovo 15 godina dugačke pregovore s Kinom i odlučila da će proslijediti oko 900 stranica pravnog teksta na službeno prihvaćanje 142 vlada članice WTO-a. Trideset dana nakon što Kina obavijesti da prihvaća sporazum, Kina pravno postaje članicom WTO-a. Kao rezultat pregovora, Kina je pristala preuzeti niz važnih obveza, a i pristala je otvoriti i liberalizirati svoj režim kako bi se bolje integrirala u svjetsku ekonomiju i ponudila predvidljivije okruženje za trgovinu i strana ulaganja u skladu s pravilima WTO-a.

Neke od obveza koje je Kina preuzela su sljedeće:

- Kina će pružiti nediskriminirajući tretman svim članicama WTO-a. Svim stranim pojedincima i poduzećima, uključujući ona koja nemaju ulaganja ili nisu registrirana u Kini, pružit će se tretman koji nije manje povoljan od onog koji se pruža kineskim poduzećima.

¹⁵ Michael Martin, 11.prosinac.2019., *WTO u problemima – ali zašto?*, dostupno na: <https://www.dw.com/hr/wto-u-problemima-ali-za%C5%A1to/a-51620282>, pristupljeno 16.1.2021.

¹⁶ IUS-INFO, 16.rujan.2020. *WTO presudio da su američke carine na kinesku robu bile nezakonite*, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/42915>, pristupljeno 16.1.2021.

- Kina će eliminirati praksu dvostrukih cijena, kao i razlike u postupanju prema robi proizvedenoj za prodaju u Kini, u odnosu na onu proizvedenu za izvoz.
- Kontrola cijena neće se koristiti u svrhu pružanja zaštite domaćoj industriji ili pružateljima usluga.
- Kina će Sporazum o WTO-u provoditi na učinkovit i ujednačen način i to revidiranjem postojećih domaćih zakona i donošenjem novih zakona koji će u potpunosti biti u skladu sa Sporazumom o WTO-u.
- U roku od tri godine od pristupanja toj organizaciji sva kineska poduzeća imat će pravo uvoziti i izvoziti svu robu i njome trgovati na cijelom carinskom području, uz ograničene iznimke.
- Kina neće zadržati niti koristiti bilo kakve izvozne subvencije za poljoprivredne proizvode.

Iako će Kina zadržati pravo ekskluzivne državne trgovine za proizvode poput žitarica, duhana, goriva i minerala i zadržati određena ograničenja u prijevozu i distribuciji robe unutar zemlje, mnoga ograničenja koja strane tvrtke trenutno imaju u Kini, bit će uklonjena ili znatno ublažena i to nakon trogodišnjeg razdoblja postupnog ukidanja. U ostalim područjima, poput zaštite prava intelektualnog vlasništva, Kina će od dana pristupanja WTO-u u cijelosti provoditi TRIPS (Trgovinski aspekti prava intelektualnog vlasništva). Tijekom 12-godišnjeg razdoblja, počevši od datuma pristupanja, postojao je poseban prijelazni zaštitni mehanizam u slučajevima kada uvoz proizvoda kineskog podrijetla uzrokuje ili prijete da izazove poremećaje na tržištu domaćih proizvođača ostalih članica WTO-a.

S druge strane, zabrane, količinska ograničenja ili druge mjere koje se provode protiv uvoza iz Kine na način koji nije u skladu sa Sporazumom WTO-a, postupno bi se

ukidale, ili bi se na drugi način rješavao problem, a sve u skladu s međusobno dogovorenim uvjetima i rokovima navedenima u aneksu Protokola o pristupanju .

Nakon petnaestogodišnjeg pregovaranja Kina je 11. prosinca 2001. godine postala članicom WTO-a. „Otkako se 2001. godine Kina pridružila Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO-u), povećana je i uloga Kine u tom sustavu, s izvozom koji je povećan za sedam puta i s povećanjem uvoza od šest puta“, rekao je generalni direktor WTO-a Roberto Azevedo.

Kina je imala nekoliko razloga za pridruživanje WTO-u:¹⁷

- Kina se željela pridružiti WTO-u jer bi joj WTO omogućio pristup novim trgovinskim partnerima i boljim cijenama od trenutnih. Time bi se povećali izgledi za poboljšanje životnog standarda u zemlji, dajući Kini odgovarajuće mjesto u globalizirajućem svijetu. Kao šesto najveće svjetsko gospodarstvo, i s populacijom od milijardu ljudi, Kina je 2000. godine bila ogromno tržište i sila u usponu. Prije 1978. godine Kina je imala socijalistički planiranu ekonomiju i bila je uglavnom izolirana. Od tada je postupno otvarala svoje gospodarstvo prema ostatku svijeta. Bila je svjesna da bi članstvo u WTO-u ubrzalo taj proces.¹⁸
- Drugi je razlog pridruživanja suočavanje s visokotehnološkom revolucijom devedesetih godina. Kineski su čelnici htjeli da i Kina bude dio tih zbivanja. Članstvom u WTO-u privuklo bi se više stranih ulaganja, a neka od tih ulaganja dovela bi novu tehnologiju ili potaknula tehnološki razvoj Kine.
- Kineski se izvoz povećao u razdoblju reformi. To je pomoglo Kini da zaradi devize kojima će platiti uvoz.

¹⁷ Penelope B., Prime, *China joins the WTO: How, Why, and What Now?*, dostupno na: <https://era.org/wp-content/uploads/china-joins-wto-1.pdf> , pristupljeno 18.1.2021.

¹⁸ World101, *What Happened When China Joined the WTO?*, dostupno na: <https://world101.cfr.org/global-era-issues/trade/what-happened-when-china-joined-wto> , pristupljeno 18.1.2021.

- Pristupanjem u WTO kineski bi pregovarači imali utjecaj na donošenje pravila o međunarodnoj trgovini. Uz to bi imali i kredibilitet za rješavanje raznih trgovačkih pitanja. Kina je pritom htjela spriječiti Tajvan da se prvi pridruži WTO-u jer bi time njegova uloga bila značajnija.

Zaključak pregovora o pristupu tržištu robe predstavlja uvjete koje je Kina prihvatila kako bi pristupila WTO-u. Ti su uvjeti sljedeći:

1. Postupno uklanjanje trgovinskih zapreka i proširenje tržišnog pristupa robi iz stranih zemalja.
2. Dozvola stranim tvrtkama da izravno prodaju na kineskom tržištu.
3. Otvaranje telekomunikacijskog i financijskog sektora za veću inozemnu konkurenciju.¹⁹

Nakon provedbe svih preuzetih obveza, za poljoprivredne proizvode kineska prosječna vezana carinska razina smanjit će se na 15 %. Raspon je od 0 do 65 %, s višim stopama koje se primjenjuju na žitarice. Za industrijsku robu prosječna vezana carinska razina snizit će se na 8,9 %, u rasponu od 0 do 47 %. Neke će carine biti ukinute, a druge smanjene, uglavnom do 2004. godine, ali ni u kojem slučaju kasnije od 2010. godine.

Pozitivno gledajući, članstvo u WTO-u dovelo je do povećanja gospodarskog rasta za gotovo 3 % dovelo je do otvaranja velikog broja radnih mjesta u industrijama tekstila i odjevnih predmeta te maloprodaji i veleprodaji. No, restrukturiranjem je negdje došlo do gubitka radnih mjesta, npr. u poljoprivredi. Do najvećih gubitaka radnih mjesta došlo je i u motornoj i strojnoj industriji.

¹⁹ C. Chow, Gregory, Princeton University, Princeton, *THE IMPACT OF JOINING WTO ON CHINA'S ECONOMIC, LEGAL AND POLITICAL INSTITUTIONS*, str. 3, dostupno na: <https://www.princeton.edu/~gchow/WTO.pdf>, pristupljeno 18.1.2021.

U mjesecu srpnju 2018. godine Kina je prošla sedmu Kontrolu trgovinskih politika (TPR) od strane WTO-a. U tom je razdoblju Kina uvelike omogućila da se više od 500 milijuna ljudi izvuče iz siromaštva. Generalni direktor WTO-a izjavio je da vjeruje da će Kina doprinijeti poboljšanju učinkovitosti organizacije i otkrivanju i rješavanju problema što će poboljšati cjelokupni sustav.²⁰

Od ulaska u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) Kina je dala velik doprinos svjetskom gospodarskom i trgovinskom rastu.

"Kina je u tom razdoblju postala glavni pokretač svjetskog gospodarskog oporavka i rasta, pridonoseći godišnje prosječno s gotovo 30 posto globalnom gospodarskom rastu", kazao je Wang Shouwen, visoki kineski dužnosnik i zamjenik kineskog ministra trgovine te zamjenik kineskog predstavnika za međunarodnu trgovinu. Istaknuo je da je Kina trenutno najveći trgovinski partner za više od 120 zemalja. Njezin izvoz nudi visokokvalitetne proizvode za tvrtke i stanovništvo diljem svijeta. Kina je također najveće izvozno tržište za najmanje razvijene zemlje.

„Kada je riječ o robnoj razmjeni, Kina je tijekom 2010. godine ispunila sve svoje obveze smanjenja pristojbi s prosječnom razinom smanjenja s 15,3 posto (2001.) na 9,8 posto. Kina je do 2007. godine također ispunila sve obveze vezane za trgovinu uslugama te je otvorila 100 podsektora u sklopu devet sektora. Od ulaska u Svjetsku trgovinsku organizaciju“, kako je naglasio Wang, „Kina je čvrsto podupirala multilateralni trgovinski sustav.“²¹

U Pekingu, u lipnju 2018. Ured za informiranje kineskog Državnog vijeća objavio je tzv. "bijeli papir" naslovljen "Kina i Svjetska trgovinska organizacija". U tom dokumentu definirana su sva prava i obveze Kine spram WTO-a. Time su

²⁰ Cricroatian, Azevedo: *Od ulaska Kine u WTO 2011. povećana njena uloga u toj oganizaciji*, 14.07.2018., dostupno na: <http://croatian.cri.cn/1281/2018/07/14/21s123637.htm>, pristupljeno 9.2.2021.

²¹ Kina donosi značajne prilike i daje veliki doprinos svjetskom trgovinskom i gospodarskom rastu, 13. srpanj 2018., Dostupno na: <http://croatian.cri.cn/1281/2018/07/13/201s123621.htm>

obuhvaćena načela, stavovi, mjere i prijedlozi koji se odnose na multilateralni trgovinski sustav.

Kina, kao odgovorna zemlja, u potpunosti je ispunila svoje obveze prema WTO-u navedene u „bijelom papiru“. Kina podržava multilateralni trgovinski sustav nakon pristupanja Svjetskoj trgovinskoj organizaciji te značajno doprinosi svijetu.²²

²² criZhao, Objavljen "bijeli papir" o Kini i Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, 28. Lipanj 2018., dostupno na: <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/28/101s123105.htm>

3. TEČAJNA POLITIKA U KINI

Službena valuta Kine je kineski renminbi (ili juan), skraćeno CNY. Za vrijeme planskog gospodarstva, od 1949. pa do kasnih sedamdesetih godina 20. stoljeća, Kina je primjenjivala sustav fiksnog tečaja. Kineski juan bio je vezan uz američki dolar. U usporedbi s valutama visokorazvijenih zemalja ovaj tečaj je bio nerealan. Otvaranje kineskog gospodarstva započinje 1978. godine. Tada dolazi do korištenja dvostrukog tečajnog sustava. U takvom se sustavu kineski juan koristio samo unutar nacionalnog gospodarstva, dok su se kod međunarodnih transakcija koristili devizni certifikati. Taj nerealan devizni tečaj prethodio je razvoju crnog deviznog tržišta za transakcije valutama. Krajem osamdesetih i u devedesetima Kina se u velikoj mjeri zalagala da juan postane međunarodno konvertibilan, pa je pomoću swap centara napušten dvostruki sustav. Od 2013. godine juan je konvertibilan, no samo za transakcije po tekućem računu, ali ne i na kapitalnom računu. No, to i dalje nije ostvarenje cilja budući da je cilj ostvarenje potpune konvertibilnosti. Za nekonvertibilnost juana dijelom je kriva financijska kriza koja je pogodila azijske zemlje 1998. godine. Pojavila se zabrinutost da kineski financijski sustav neće biti sposoban pratiti ubrzani rast prekograničnog novca. Posljedica toga je bilo trgovanje valutom po cijeni unutar granica koje je vlada administrativno odredila. Do 2005. godine kineski juan bio je vezan uz američki dolar. Tijekom tranzicije s planskog u tržišno gospodarstvo, kao i tijekom procesa otvaranja gospodarstva, juan je devalviran zbog povećanja konkurentnosti kineskog izvoza. Od 2006. godine dopuštena je fluktuacija tečaja juana, ali u uskim granicama baznog tečaja određenog prema košarici svjetskih valuta. Tada je kineska vlada odlučila postepeno povećavati fleksibilnost tečaja juana. Kao rezultat toga juan je postao osma najtrgovanija svjetska valuta u 2013. godini i peta u 2015. godini, dok u 2020. godini zauzima visoko treće mjesto odmah iza američkog dolara i eura²³. Od tada kineska vlada provodi aprecijaciju juana.

²³ Mochere V., *Najtrgovanije valute u svijetu 2020.*, dostupno na: <https://victor-mochere.com/hr/the-most-traded-currencies-in-the-world>, pristupljeno 14.11.2020.

3.1 Kako odabrati tečajni sustav? Popis tečajnih sustava prema MMF-u

Vođenje tečajne politike neke zemlje vrlo je važan segment monetarne politike te zemlje. Također, tečajna politika utječe na vanjsku trgovinu zemlje. Zemlje bi trebale voditi politiku ravnotežnog tečaja. Takav se tečaj formira na deviznom tržištu pod utjecajem ponude i potražnje deviza. No, zemlje mogu provesti politiku precijenjenog ili podcijenjenog tečaja. S obzirom na cilj koji se želi postići, zemlja odlučuje za koju će se politiku odlučiti. Primjerice, politiku precijenjenog tečaja vodit će zemlje u razvoju te zadužene zemlje. One će se koristiti tom politikom domaće valute kako bi iznosi koje treba vratiti bili izraženi u domaćoj valuti, i to što manji. Ova politika u velikoj mjeri potiče zaduživanje zemalja i uvoz robe. Suprotno navedenoj politici, politiku podcijenjenog tečaja provodit će zemlje naklonjene izvozu. Tom politikom dolazi do pojeftinjenja izvoza u stranoj valuti, a dolazi do poskupljenja uvoza. Kina provodi upravo takvu politiku. Osim ovih dviju politika, zemlja se mora opredijeliti, između sustava fiksnog tečaja i sustava fleksibilnog tečaja za onaj koji joj najviše odgovara. Sustav fiksnog tečaja obilježava visoka stabilnost te predvidivost cijena, kako u zemlji, tako i u inozemstvu. Kako bi se tečaj mogao „braniti“ od fluktuacija, potrebne su visoke devizne rezerve, što je glavni nedostatak ovog sustava. Kod sustava fleksibilnih tečajeva, središnjim bankama je omogućena neovisnost njihovih monetarnih politika. Sve središnje banke imaju mogućnost djelovanja na ponudu i potražnju deviza. Time one mogu utjecati na devizni tečaj. Nedostatak je ovakvog sustava to što dolazi do nestabilnosti deviznih tečajeva. Do nestabilnosti dolazi zbog poremećaja na tržištu novca pa su tečajevi nepredvidivi. Tečajna politika podrazumijeva i nekoliko pokazatelja koje treba uzeti u obzir kod odabira tečajne politike: otvorenost zemlje, veličina zemlje, stupanj integriranosti s međunarodnim financijskim tržištem, stopa inflacije s trgovinskim partnerima, veličina privrede po BDP-u te koncentracija proizvoda i usluga. Tako će se za fiksni tečaj odlučiti otvorene, male zemlje, zemlje s koncentriranom gospodarskom djelatnošću, zemlje s nižim stupnjem integriranosti s međunarodnim financijskim tržištem te zemlje koje imaju istu stopu inflacije kao njihovi trgovinski partneri. Sustav fleksibilnog tečaja više odgovara zatvorenijim zemljama, velikim zemljama, zemljama diverzificirane privrede, zemljama koje imaju visok stupanj integriranosti te zemljama čija se inflacija

razlikuje od inflacije njenih trgovinskih partnera. Odabrani sustav deviznog tečaja ne traje vječno jer svaka zemlja mora prilagođavati svoj devizni tečaj okolnostima u zemlji.

Svaka zemlja nastoji ostvariti zadane ciljeve i različite politike vođenja deviznog tečaja. Te ciljeve i politike objašnjava trilema otvorene ekonomije (nemoguće trojstvo). Pomoću svoje tečajne politike svaka zemlja nastoji ostvariti sljedeća tri glavna cilja:

1. Stabilnost deviznog tečaja – tako da investitori i trgovci mogu biti sigurni u vrijednost valute, kako u sadašnjosti, tako i u budućnosti.
2. Potpuna financijska integracija – ovdje se radi o slobodi preusmjerenja ulaganja iz jedne zemlje u drugu bez većih rizika.
3. Monetarna neovisnost – svaka zemlja osigurava vlastite ekonomske interese određivanjem novčane politike, kao i politike kamatnih stopa (inflacija, ublažavanje recesije i ostvarivanje pune zaposlenosti).

No, nije moguće ostvariti sva tri navedena cilja jer ekonomske snage to ne omogućuju, stoga bi se zemlje trebale odreći jednog od triju ciljeva. Treba istaknuti da nema idealnog sustava deviznog tečaja, tj. zemlja treba prilagođavati svoj sustav okolnostima u okruženju ili u vlastitoj zemlji.²⁴

3.1.1 Popis tečajnih sustava prema MMF-u

Međunarodni monetarni fond (MMF) specijalizirana je agencija u sklopu Ujedinjenih naroda. Osnovana je 1945. godine s ciljem osiguranja stabilnosti međunarodnoga monetarnog i financijskog sustava te sustava međunarodnog plaćanja. Sjedište mu je u Washingtonu D. C., a ima 189 država članica.

²⁴ Kersan-Škabić I., *Suvremeni trendovi u međunarodnoj ekonomiji*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017., str. 108-110, pristupljeno 10.11.2020.

Kod sustava fiksnih tečajeva devizni tečaj je fiksiran za neku devizu ili robu. Ukoliko se zemlja odluči svoju valutu vezati na neku eksternu vrijednost, mora se odlučiti za koju te mora izabrati hoće li to biti pojedina valuta ili „košarica“ valuta. S druge strane, kod sustava fluktuirajućih tečajeva, devizno tržište odredi cijenu pojedinih valuta. Prema MMF-u sustavi deviznih tečajeva su razvrstani na sljedeći način:

1. Devizni tečaj bez domaće valute u optjecaju

Valuta strane države koristi se kao jedino zakonsko sredstvo plaćanja ili u slučaju da zemlja pripada monetarnoj uniji, onda ona zakonsko sredstvo plaćanja dijeli s članovima unije. Prihvaćanje takvog režima podrazumijeva odricanje od nezavisne monetarne politike. Zemlje s ovakvim režimom imaju neke koristi, npr. smanjenje rizika od inflacije, poboljšanje transparentnosti gospodarstva, ali istovremeno dolazi i do raznih tehničkih troškova, troškova konverzija cijena, a najveća je šteta gubitak središnje banke.

2. Valutni odbor

To je monetarna institucija u kojoj se monetarne vlasti obvezuju, na zakonskoj obvezi, emitirati domaću valutu za određenu stranu valutu do vrijednosti iznosa međunarodnih pričuva kojima raspolažu. U svakom trenutku mogu otkupiti bilo koji iznos domaćeg novca u zamjenu za međunarodne pričuve, i to po utvrđenom fiksnom deviznom tečaju. Ovaj se režim temelji na nekoliko pravila: pokriće emisije domaće valute mora biti stabilna strana valuta, domaća valuta je konvertibilna u svakom trenutku ima sposobnost konvertibilnosti u valutu za koju je vezana te glavni je cilj režima održavanje stabilnosti valute. Uloga i funkcija središnje banke je znatno ograničena. Banka može emitirati samo onu količinu novca koliko ima međunarodnih pričuva.

3. Ostali konvencionalni aranžmani fiksno vezanog tečaja

Država veže svoju valutu po fiksnom tečaju za neku drugu valutu ili košaricu valuta po fiksnom tečaju. No tečaj može odstupati od ± 1 posto oko središnjeg tečaja. Monetarna je vlast spremna održavati fiksni paritet intervencijom na

deviznom tržištu. Iako je fleksibilnost monetarne politike ograničena, veća je u odnosu na prethodna dva navedena režima jer su tradicionalne funkcije središnje banke još uvijek moguće, a monetarna vlast može, iako rijetko, prilagoditi razinu tečaja.

4. Fiksni devizni tečajevi unutar zadanog raspona plivanja

Vrijednost valute održava se unutar dopuštenih granica s dopuštenim odstupanjem i više od ± 1 posto oko fiksnog središnjeg tečaja. Devizni se tečaj na tržištu određuje na temelju ponude i potražnje. Središnja monetarna institucija intervenira kako bi ga održala u zadanim granicama, pa je zbog toga njegovo fluktuiranje ograničeno. Do problema može doći ukoliko raspon granica nije pravilno postavljen. Ukoliko su granice preuske, sustav nalikuje fiksnom deviznom tečaju. S druge strane, ako su granice preširoke, sustav nalikuje slobodno fluktuirajućem tečaju.

5. Puzajuće prilagođavanje

Valuta se povremeno prilagođava u malim iznosima po unaprijed određenoj fiksnoj stopi. Stopa puzanja može se tako postaviti da dovede do inflacijskih promjena, ili se može postaviti po unaprijed najavljenoj fiksnoj stopi. Održavanje klizajućeg kretanja monetarnoj politici nameće ograničenja na način sličan fiksnom vezanju valute.

6. Upravljanje plivajući devizni tečaj bez unaprijed određenog smjera kretanja

Utvrđuje se na deviznom tržištu pod utjecajem ponude i potražnje za devizama. Intervencija središnje banke na deviznom tržištu potrebna je kako bi se spriječila aprecijacija/deprecijacija domaće valute. Aprecijacija domaće valute dovodi središnju banku u povoljnu poziciju za kupovinu strane valute te prodaju iste u slučaju deprecijacije domaće valute. Središnja banka ne određuje vrijednost deviznog tečaja pri kojem intervenira na deviznom tržištu.

7. Slobodno plivajući

Devizni tečaj se određuje na tržištu temeljem ponude i potražnje deviza, a svaka intervencija monetarnih vlasti na deviznom tržištu ima za cilj umjeravanje stope promjene i sprječavanje prekomjernih fluktuacija tečaja, umjesto direktnog utjecaja na njega.²⁵

3.2 Razvoj politike tečaja u Kini

Reforme kineskog režima deviznog tečaja, započete 1978. godine, bile su ključni čimbenik na kojem se temelji sve veće sudjelovanje ove zemlje u globalnoj trgovini. Od 1949. pa sve do kasnih 1970-ih godina Kina je fiksirala svoj devizni tečaj na vrlo precijenjenoj razini kao dio strategije „industrijalizacije kroz supstituciju uvoza“ (*eng. Import substitution Industrialization*). Ova politika zalaže se za promicanje domaće proizvodnje umjesto uvoza robe. Kroz svoj sustav ekonomskog planiranja država je usvojila politike za ubrzavanje industrijskog razvoja i to zato dakako smanji ovisnost Kine o proizvedenim dobrima. Te su politike uključivale izravnu kontrolu uvoza i izvoza, precijenjeni tečaj i strogu kontrolu deviza. Precijenjenost valuta omogućila je vladi da osigura uvezene strojeve i opremu u prioritetnim industrijama uz niži trošak domaće valute nego što bi inače bilo moguće. No, precijenjeni tečaj doveo je do prevelike potražnje za stranom valutom i stvorio nepovoljne uvjete za izvoz kineskih proizvoda. Kineski se izvoz pedesetih godina 20. stoljeća bazirao na poljoprivrednim i obrađenim prehrambenim proizvodima. U ranim pedesetim godinama, kineske su vlasti uvele proširenu kontrolu razmjene pa su, između ostalog, zahtijevale i polaganje svih stranih valuta (uključujući i prihod od izvoza) u Bank of China (institucija ovlaštena za poslovanje s devizama). Precijenjenost valute bila je uzrok pada domaćih cijena izvoznih dobara, a samim time smanjio se poticaj za njihovu proizvodnju. Država je nastojala prevladati taj problem zahtijevajući od proizvođača stvarivanje određenih razina proizvodnje i prodaje proizvoda za plasiranje na

²⁵ Kersan-Škabić I., *Suvremeni trendovi u međunarodnoj ekonomiji*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017., Str 107-108, pristupljeno 10.11.2020.

IMF, *Classification of Exchange Rate Arrangements and Monetary Policy Frameworks*, 30.06.2004., dostupno na: <https://www.imf.org/external/np/mfd/er/2004/eng/0604.htm>, pristupljeno 10.11.2020.

međunarodnom tržištu. Nekoliko je dokaza da je kineska valuta bila precijenjena tijekom tri desetljeća, a prije reformi u kasnim sedamdesetim godinama 20. stoljeća.²⁶

Prvo, valuta je bila podložna opsežnoj kontroli razmjene te je bila nekonvertibilna. Drugo, došlo je do gubitaka u izvozu zbog precijenjenog tečaja, no ti gubitci su se pokrili dobitcima iz uvoza. Primjerice, proizvodi koji su 1975. godine koštali tri juana na domaćem tržištu, mogli se se prodati za jedan američki dolar. No, budući da je tečaj bio samo RMB 1,86 po dolaru, kompanija bi ostvarila gubitak od 1,14 juana za dolar od prodaje na međunarodnom tržištu. Kada je valuta dosegla vrijednost približnu ravnotežnoj vrijednosti iz 1994. godine, ta je razina predstavljala znatnu deprecijaciju od one koja je prevladavala u godinama prije reforme. Kineska tranzicija devedesetih godina 20. stoljeća dovela je do toga da je vrijednost kineske valute bila određivana ponudom i potražnjom u stranoj valuti. Na tržištu je došlo do promjene u tečaju i do korištenja dualnog sustava tečaja te uvođenja i širenja deviznog tržišta. Najvažniji preduvjet za prelazak na tržište određenog tečaja bio je ublažavanje kontrola trgovine.

Tada je vlada uvela sustav kojim se dopušta zadržavanje dijela deviznih prihoda od netrgovačkih izvora poput lučkih naknada ili inozemnih doznaka. Ovaj je sustav uveden kako bi se potaknuo izvoz i razmjena robe. Sredinom 80-ih godina oko 40 % ukupne devizne dobiti bilo je pod kontrolom izvoznika, a središnja je država kontrolirala ostatak. Dotadašnja ograničenja deviznih tržišta su se smanjila, a povećao se broj transakcija. Opseg transakcija na deviznim tržištima 1990. godine iznosio je više od 13 milijardi dolara. U početku je vlada nastojala kontrolirati cijenu deviza na tržištima, no ta kontrola se s vremenom smanjila. S obzirom da je tržišna cijena bila prevelika u odnosu na službeni tečaj, kineski je juan i dalje bio precijenjena valuta. Kako bi valutu približila ravnotežnom tečaju vlada se također koristila devalvacijom. Na samom početku 1981. godine uveden je takozvani „interni tečaj“ (*internal settlement rate*) koji je iznosio 2,8 juana prema dolaru, što je iznosilo

²⁶ THE FUTURE OF CHINA'S EXCHANGE RATE POLICY, dostupno na: https://www.piie.com/publications/chapters_preview/4167/01iie4167.pdf, pristupljeno 14.11.2020.

gotovo 100 postotnu devaluaciju, s obzirom da je u to vrijeme tečaj iznosio 1,5 juan prema dolaru. Vlada je tada počela devalvirati po službenom tečaju, a on je 1984. godine iznosio 2,8 juana prema dolaru. Već sljedeće godine vlada je ukinula interni tečaj od 2,8 juana te su se sve međunarodne transakcije odvijale po službenom tečaju. Ukidanjem internog tečaja valuta je tijekom godina postepeno devalvirala. U razdoblju od 1993. do 2005. godine vrijednost juana prema dolaru porasla je s 5,8 na 8,28. Netom prije ujedinjenja službenog i swap tržišnog tečaja na samom početku 1994. godine, kineski sustav zadržavanja deviza toliko se proširio da je 80 % ukupnog broja deviznih transakcija prolazilo preko deviznih tržišta, gdje je tečaj bio 8,7. Tijekom osamdesetih godina cijenu na deviznom tržištu određivala je vlada te su se sve transakcije odvijale po fiksnoj cijeni.

Uvidjevši da situacija nije dovoljno stabilna, vlada je 1988. godine odlučila na drugačiji način određivati cijenu na deviznom tržištu. Te je godine u Šangaju uvela tzv. „Walrasian sustav aukcije“ s ciljem da se odredi cijena transakcija na deviznom tržištu. Ujedinjenjem dvaju tečaja znatno je pao broj transakcija na tržištu, što znači da je novi jedinstveni tečaj bio blizu ravnotežnog. Ujedinjenjem swap i službenih tečajeva 1994. znatno su se smanjile kontrole deviznih transakcija na tekućim računima. Nedugo zatim došlo je do prelaska na potpunu konvertibilnost za sve transakcije tekućih računa. Država je za domaće tvrtke ukinula zadržavanje deviznih tečaja, no zauzvrat je tražila da one svu svoju zaradu prodaju bankama. Također, tvrtkama je od banaka omogućena slobodna kupovina deviza za trgovinske transakcije. U travnju 1994., država je uspostavila kineski sustav trgovanja devizama čije je sjedište bilo u Šangaju. To je označilo početak jedinstvenog međunarodnog tržišta deviza.

Vlada je 1996. obznanila da će krajem iste godine odobriti sve zahtjeve za devize koje se odnose na tekuća plaćanja i transfere. Time je Kina prihvatila obveze sporazuma s MMF-om, čime se postigla konvertibilnost za sve transakcije s tekućim računima. Samim time, bilo je vidljivo da se tečaj sve više približavao ravnotežnom tečaju. Vlada je nastojala ispuniti zahtjeve koji se tiču financiranja izvoza te raznih drugih transakcija tekućih računa. Do devedesetih godina 20. stoljeća to nije bilo

moguće upravo zbog tadašnje precijenjenosti službenog tečaja. Gledajući kretanja na međunarodnim financijskim tržištima, efektivni tečaj Kine nije bio stabilan. Azijska financijska kriza u trajanju od 1997. do 1998. godine uvelike je utjecala na vrijednost azijskih valuta. Upravo je zbog te krize vrijednost tih valuta u odnosu na američki dolar znatno pala. Od sredine 1995. pa sve do početka 2002. godine vrijednost dolara dosegla je vrhunac. U tom je razdoblju trgovačka vrijednost juana porasla na 24 posto. Krajem 90-ih i početkom 21. stoljeća, kineski je efektivni tečaj pratio vrijednost ravnotežnog tečaja. Nasuprot tomu, 2002. godine vrijednost dolara dosegla je svoj vrhunac te je počela deprecirati i samim time u velikoj mjeri utjecati na vrijednost juana. Do sredine 2005. vrijednost juana je pala za 10 posto u odnosu na njegovu najvišu vrijednost dosegnutu 2002. godine. Budući da je 2005. godine juan podcijenjen za 20 posto, od sredine 2002. godine konkurentnost kineske robe na tržištu znatno se povećavala. Povećanje konkurentnosti rezultiralo je velikim viškovima u kineskoj trgovini i na tekućim računima.

U srpnju 2005. Kina je uvela novi valutni režim čime je završen desetogodišnji fiksni tečaj u odnosu na američki dolar. Vlasti su donijele dvije važne odluke kojima se normalizirao tečaj juana. Utvrđena je nova vrijednost deviznog tečaja juana prema američkom dolaru te je tečaj s 8,28 pao na 8,11 juana za dolar, tj. pao je za 2,1 %.²⁷

Odlučeno je da juan više neće biti vezan isključivo za američki dolar, već će se njegova vrijednost određivati „u odnosu na košaru valuta“.

Do kraja 2008. godine nominalni tečaj iznosio je 6,83 juana u odnosu na američki dolar što znači da je juan aprecirao za 21 posto u odnosu na srpanj 2005. godine.²⁸

²⁷ Evolution of China's Exchange Rate Regime in the Reform Era, dostupno na: https://www.piie.com/publications/chapters_preview/4167/01iie4167.pdf, pristupljeno 14.11.2020.

²⁸ Evolution of China's Exchange Rate Regime in the Reform Era, dostupno na: https://www.piie.com/publications/chapters_preview/4167/01iie4167.pdf, pristupljeno 14.11.2020.

Tablica 8. Kretanje efektivnog tečaja juana u odnosu na američki dolar u razdoblju od 2005. do 2009. godine

Godina	Datum	Nominalni tečaj u odnosu na američki dolar			J.P. Morganov realni efektivni tečaj				
		Stopa	Aprecijacija (u%)		Mjesec	Stopa	Aprecijacija (u%)		
			Mjesec (u usporedbi s prethodnim)	Godišnje (mjesec*12)			Mjesec (u usporedbi s prethodnim)	Godišnje (mjesec*12)	
2005	June 30	8.277			June	96.7			
	July 29	8.108	2.1	24.9	July	99.7	3.1	37.2	
	August 31	8.097	0.1	1.6	August	99.1	-0.6	-7.2	
	September 30	8.093	0.1	0.6	September	100.9	1.8	21.8	
	October 31	8.084	0.1	1.3	October	102.2	1.3	15.5	
	November 30	8.080	0.1	0.7	November	102.6	0.4	4.7	
	December 31	8.070	0.1	1.4	December	102.2	-0.4	-4.7	
	2006	January 27	8.061	0.1	1.4	January	100.5	-1.7	-20.0
		February 28	8.042	0.2	2.9	February	100.8	0.3	3.6
		March 31	8.017	0.3	3.7	March	101.7	0.9	10.7
		April 28	8.017	0.0	0.1	April	102.4	0.7	8.3
		May 31	8.019	-0.0	-0.3	May	99.3	-3.0	-36.3
June 30		7.996	0.3	3.5	June	99.9	0.6	7.3	
July 31		7.973	0.3	3.4	July	101.1	1.2	14.4	
August 31		7.959	0.2	2.2	August	99.8	-1.3	-15.4	
September 29		7.909	0.6	7.6	September	102.0	2.2	26.5	
October 31		7.879	0.4	4.5	October	102.7	0.7	8.2	
November 30		7.844	0.5	5.4	November	100.9	-1.8	-21.0	
December 29		7.809	0.4	5.4	December	101.0	0.1	1.2	
2007	January 31	7.778	0.4	4.8	January	103.1	2.1	25.0	
	February 28	7.741	0.5	5.7	February	102.3	-0.8	-9.3	
	March 30	7.734	0.1	1.0	March	102.4	0.1	1.2	
	April 30	7.706	0.4	4.5	April	103.5	1.1	12.9	
	May 31	7.651	0.7	8.6	May	103.6	0.1	1.2	
	June 29	7.616	0.5	5.5	June	103.7	0.1	1.2	
	July 31	7.574	0.6	6.6	July	104.3	0.6	6.9	
	August 31	7.561	0.2	2.1	August	103.1	-1.2	-13.8	
	September 28	7.511	0.7	8.0	September	104.1	1.0	11.6	
	October 31	7.469	0.6	6.7	October	103.3	-0.8	-9.2	
	November 30	7.400	0.9	11.3	November	102.8	-0.5	-5.8	
	December 31	7.305	1.3	15.6	December	105.4	2.5	30.4	
2008	January 31	7.185	1.7	19.9	January	106.8	1.3	15.9	
	February 29	7.106	1.1	13.4	February	106.4	-0.4	-4.5	
	March 31	7.019	1.2	14.8	March	107.2	0.8	9.0	
	April 30	7.000	0.3	3.2	April	109.7	2.3	28.0	
	May 30	6.947	0.8	9.2	May	110.1	0.4	4.4	
	June 30	6.859	1.3	15.4	June	110.8	0.6	7.6	
	July 31	6.839	0.3	3.6	July	112.6	1.6	19.5	
	August 29	6.835	0.1	0.8	August	114.4	1.6	19.2	
2008 (continued)	September 26	6.818	0.2	2.9	September	117.5	2.7	32.5	
	October 31	6.826	-0.1	-1.3	October	119.2	1.4	17.4	
	November 28	6.835	-0.1	-1.6	November	117.8	-1.2	-14.1	
	December 31	6.835	0.0	0.1	December	113.4	-3.7	-44.8	
2009	January 23	6.838	-0.0	-0.6	January	112.8	-0.5	-6.3	

Izvor: *The future of China's Exchange Rate Policy: Evolution of China's Exchange Rate Regime in the Reform*

Došlo je do izmjena valutnog režima te su empirijske studije uočile kako juan prati američki dolar. Vlasti su 2008. godine uvele još dva potrebna koraka za pojačanje juana. Prvo, u rujnu 2006. vlasti su smanjile, pa čak i ukinule porez na dodanu vrijednost (PDV) za proizvođače izvezene robe. Na taj su način povećali finalne troškove proizvodnje izvoza. Primjerice, u srpnju 2007. Vlada je uklonila rabate za 553 proizvoda te smanjila rabate na još dodatnih 2.268 proizvoda. To je ukupno činilo 37 posto svih izvoznih proizvoda. Niži bi rabati smanjili izvoz i sukladno tomu imali pozitivan utjecaj na okoliš. Upravo je to prioritet kineske vlade. Drugo, s vremenom su vlasti uvele promjene u režimu obrade izvoza. Samim time su povećani troškovi sklapanja izvoza. Na taj se način smanjuje konkurentnost robe na međunarodnim tržištima. Primjerice, u srpnju 2007. godine na listu s ograničenjima za preradu uvoza vlasti su dodale 1.850 proizvoda. Budući da je došlo do ponovnog smanjivanja PDV-a, tri godine nakon uvođenja fleksibilnog tečaja, znatno se povećao višak tekućeg računa u Kini te je on te godine iznosio 372 milijarde USD (11 posto BDP-a) što je za 303,3 milijarde američkih dolara više u odnosu na 2004. godinu. Kineski je višak po tekućem računu do 2006. godine bio najveći u usporedbi s ostalim zemljama svijeta. Tijekom 2009. godine kineski se izvoz smanjio za gotovo 16 % u odnosu na 2008. godinu. Globalno usporavanje ekonomije dovelo je do zatvaranja izvozno orijentiranih tvornica te je veliki broj radnika izgubilo svoje radno mjesto, njih čak 20 milijuna. Tada je kineska vlada intervenirala kako bi spriječila daljnju aprecijaciju juana prema američkom dolaru. Sredinom 2010. godine tečaj juana prema američkom dolaru bio je relativno stabilan te je iznosio 6,83 juana za jedan američki dolar. Od 2010. godine tečaj juana nastavio je apprecirati. Početkom 2014. dosegnuo je najnižu razinu te postepeno rastao do kolovoza 2015. kada je iznosio 6,2 za jedan američki dolar.

Sredinom 2015. godine uvedena je nova reforma. Kineske su vlasti uvodile fleksibilniji tečajni režim prvenstveno zbog internacionalizacije juana i kako bi podržali otvaranje kapitalnog računa. Cilj ove reforme bio je povećanje kretanja svjetskih

valuta u odnosu na kineski tečaj te povećanje utjecaja tržišta. Aprecijacijom, koja se događala u razdoblju od 2005. do 2011. godine, fluktuacije tečaja juana i američkog dolara postale su manje predvidljive. Posljednja uvedena reforma namijenjena je izmjeni mehanizma formiranja dnevnog tečaja RMB-a/USD-a. Uvođenjem ovog režima potaknuta je deprecijacija od 1,9 % na dan 11. kolovoza 2015. Godine.²⁹

Tablica 9. Kretanje tečaja juana prema USD-u i EUR-u u razdoblju od 2015. do 2020. godine

	CNY/ 1 USD	CNY/ 1 EUR
2015.	6,2837	6,9743
2016.	6,6434	7,3502
2017.	6,7581	7,6328
2018.	6,6166	7,8066
2019.	6,9091	7,7356
2020.	6,9022	7,8752

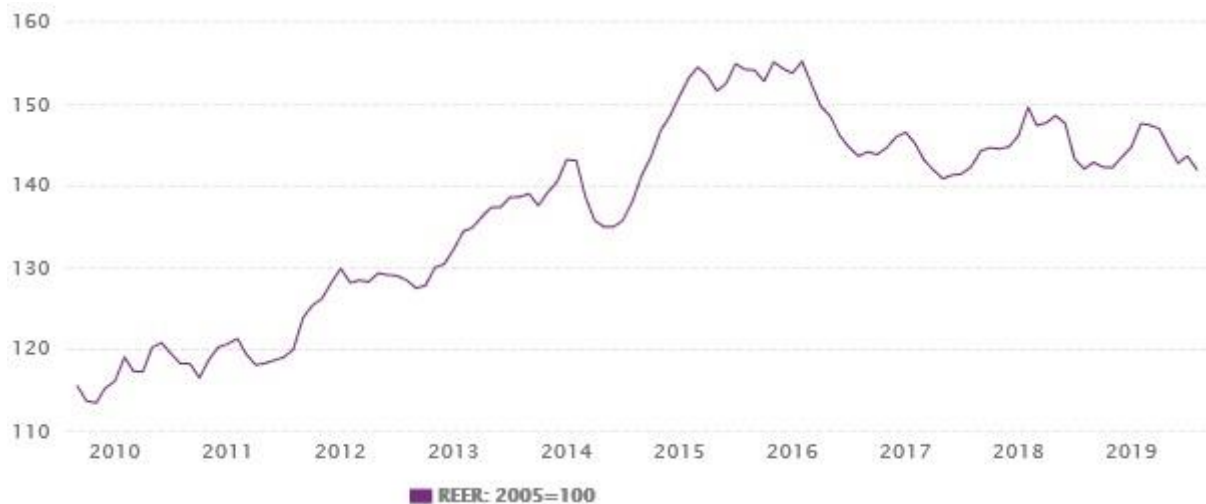
Izvor: izrada autora prema: *Exchange Rates UK: Your Live Currency Exchange Rates Website*, dostupno na: <https://www.exchangerates.org.uk/USD-CNY-exchange-rate-history.html> , <https://www.exchangerates.org.uk/EUR-CNY-exchange-rate-history.html> , pristupljeno 24.1.2021.

Kineski je juan bio vezan za američki dolar, stoga je kretanje tečaja juana prema dolaru imalo minimalne oscilacije u promatranih pet godina. U 2018. godini došlo je do vrlo blage aprecijacije kineskog juana, no ne zadugo jer već sljedeće godine juan deprecira i zadržava tu vrijednost i tijekom 2020. godine.

²⁹ BNP Paribas, *The bank for a changing world*, 2015., dostupno na: <https://economic-research.bnpparibas.com/Views/DisplayPublication.aspx?type=document&IdPdf=27056>, pristupljeno 14.11.2020.

Tako je tijekom promatranog razdoblja tečaj juana prema euru u kontinuiranoj deprecijaciji. Minimalna aprecijacija juana u 2019. godini nije se uspjela održati budući da već sljedeće godine juan još više deprecira.

Graf 2. Kretanje indeksa efektivnog tečaja juana u razdoblju od 2010. do 2020. godine

Izvor: CEIC, *China Real Effective Exchange Rate*, dostupno na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/china/real-effective-exchange-rate>, pristupljeno 24.1.2021.

Baznu godinu s vrijednosti indeksa 100 predstavlja 2005. godina. Na grafu je u promatranom razdoblju jasno vidljiv značajan porast realnog efektivnog tečaja kineskog juana. Tijekom 2015. godine došlo je do stagnacije efektivnog tečaja, no već u 2016. godini bilježi se lagani pad od oko 10 % u odnosu na 2015. Godinu. Dolazi i do ponovne stagnacije koja traje do 2020. godine s porastom od oko 42 % u odnosu na baznu godinu.

3.3 Utjecaj tečajne politike Kine na SAD

Glavno je pitanje koje si postavljaju kreatori politika u SAD-u: „Kakav bi bio tečaj juana prema dolaru i ostalim valutama ukoliko bi Kina dopustila da njezina valuta slobodno fluktuirala na međunarodnim tržištima, a ne da ona intervenira i kako se to uspoređuje s trenutnim tečajem?“ Ovim pitanjem pokušava se spoznati u kojoj je mjeri juan podcijenjen u odnosu na američki dolar. Cline i Williamson su 2009. godine procijenili da je stupanj podcijenjenosti juana veći od 20 % u stvarnim učinkovitim uvjetima, a 40 % prema dolaru. Ferguson i Schularick procjenjuju podcijenjenost na 30 % i 50 %.³⁰

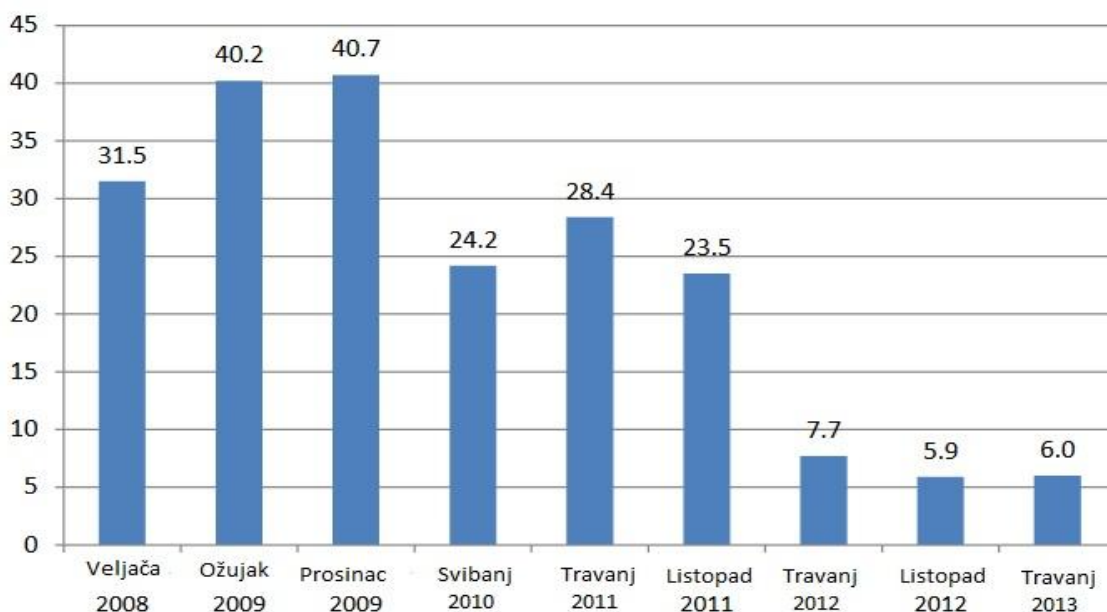
Ministarstvo financija 2006. godine izvijestilo je o nizu izazova do kojih je došlo zbog korištenja ekonomskih modela za predviđanje tržišnog tečaja. U izvješću se navodi da se ispitivanjem takvih modela može doći do korisnih informacija vezanih za kretanje tečaja, ali samo ako se koriste realni efektivni tečajevi i ako se koriste različiti modeli (računajući na to da ni jedan model neće dati potpuno precizne odgovore). MMF se uvelike pridržavao izvješća Ministarstva financija. Kako bi nadzirao i kontrolirao režime deviznih tečajeva svojih članova MMF-ova Savjetodavna skupina za tečajeve koristi nekoliko različitih metodologija. Upravo za nadzor i kontrolu režima potreban je ravnotežni tečaj (ERER), pristup vanjske održivosti (ES) i makroekonomski balans (MB). U srpnju 2011. godine MMF je izrazio uvjerenje da „juan ostaje znatno ispod razine koja je u skladu sa srednjoročnim osnovama“.³¹ Veliki broj studija uključivao je jednokratne procjene vrijednosti juana prema dolaru za određeno razdoblje. Zbog navedenog studije ne ukazuju na promjene koje su mogle uslijediti u narednom vremenu. No takve bi procjene godinama utjecale na odnos tečaja juana s dolarom. William R. Cline je na polugodišnjoj razini, u razdoblju od 2008. do 2013. godine, procijenio ravnotežne tečajeve za veliki broj zemalja, uključujući i Kinu. Za procjenu tečaja koristio se

³⁰ Helmut Reisen, 17.12.2009., *On the renminbi and economic convergence*, dostupno na: <https://voxeu.org/node/4397>., pristupljeno 27.6.2020.

³¹ W. M. Morrison, M. Labonte, *China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues*, 22. Srpanj 2013., Congressional Research Service, dostupno na: <https://fas.org/sqp/crs/row/RS21625.pdf>, str. 26, pristupljeno 15.7.2020.

metodom osnovnog ravnotežnog tečaja (FEER). Pretpostavka kojom se vodio u procjeni jest da stanja na tekućem računu zemalja širom svijeta nisu u skladu s njihovom baznom vrijednošću. Kako bi se izračunala razina pogrešne procjene za pojedinu zemlju, potrebno je procijeniti u kolikoj mjeri je tečaj svake države izvan ravnoteže. Cline određuje ciljeve tekućeg računa za različite zemlje. Za Kinu je cilj suficit tekućeg računa koji ne prelazi 3 % BDP-a. Cline se u svojim procjenama koristi stvarnim i projiciranim podacima (rast BDP-a i stanje na tekućem računu) iz MMF-a kako bi izračunao ravnotežni tečaj. Primjerice, Clineova studija iz svibnja 2013. koristila se MMF-ovim projektom za kineski suficit na tekućem računu kao postotak BDP-a u 2018. godini (4 %). Analizira se koliko bi juan trebalo procijeniti u odnosu na dolar da bi postigao ciljani višak na tekućem računu koji je 3 % BDP-a.

Graf 3. Procjena podcjenjivanja RMB-a u odnosu na dolar, korištenjem FEER metode u razdoblju od 2008.do 2013. godine

Izvor: W. M. Morrison, M. Labonte, China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues, 22. Srpanj 2013., Congressional Research Service, dostupno na: <https://fas.org/sqp/crs/row/RS21625.pdf>, str. 29, pristupljeno 24.1.2021.

Clineove procjene aprecijacije koju bi juan trebao za postizanje ravnoteže (tj. višak na tekućem računu od 3 % BDP-a) smanjile su se od 40,7 % u prosincu 2009. na 5,9 % u listopadu 2012. godine te porasle na 6 % u travnju 2013. godine Kina je zauzela deveto mjesto na ljestvici zemalja s najpodcjenjenijom valutom.³²

U 2011. godini dug SAD-a prema Kini iznosio je oko 1,7 milijardi dolara. Kako bi podržala vrijednost dolara, Kina je kupila američki dug. Upravo zato što Kina svoj juan veže uz američki dolar, kako bi kineske cijene ostale konkurentne, kad god je potrebno Kina deprecira svoju valutu. U veljači 2018. godine Kina je u američke obveznice uložila dodatnih 8,5 milijardi dolara. Ukupni je američki dug u veljači 2018. godine iznosio 1,18 bilijuna dolara. Budući da u trgovini sa SAD-om Kina posjeduje višak, mnogi analitičari smatraju da je do kupnje obveznica došlo upravo zbog tog trgovinskog viška.³³ Tečaj također utječe na trgovinski višak. Slabija domaća valuta potiče izvoz, ali i poskupljuje uvoz. Ukoliko zemlja previše uvozi, dolazi do narušavanja trgovinske ravnoteže te smanjenja vrijednosti valute. Trgovinski ratovi vode se primjenom carina na uvoz određenih proizvoda. Devalvacija valute usko je povezana s trgovinskim ratovima. Sudionici trgovinskog rata devalviraju svoje valute kako bi ublažili pritisak na izvozni sektor. Na taj se način nadoknade negativni učinci povećanih carina na robu i usluge. U slučaju američko – kineskog trgovinskog rata, krajem srpnja 2018. godine došlo je do devalvacije kineskog juana. Narodna banka Kine postavila je tečaj na 6.7671 juana za jedan američki dolar. S obzirom na prethodne tečajeve, ovo je predstavljalo pad od 0,9 %. Donald Trump se tada požalio da Kina i EU manipuliraju valutama i kamatnim stopama dok dolar jača, čime se SAD-u oduzima velika konkurentna prednost. Ubrzo nakon toga vrijednost američkog dolara u odnosu na košaricu valuta pala je za više od 1 %. To je

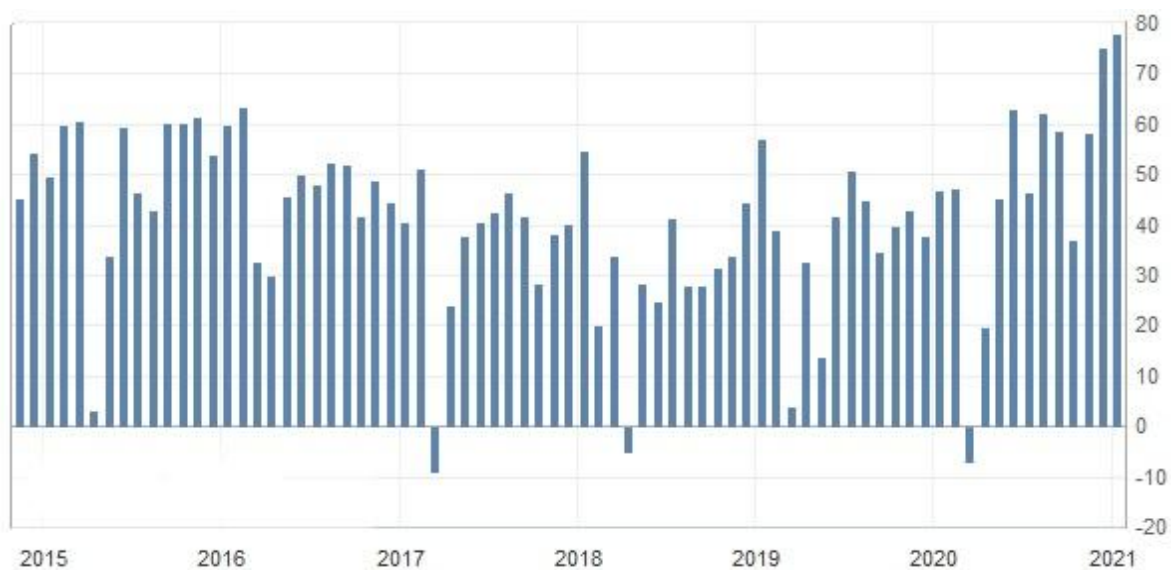
³² W. M. Morrison, M. Labonte, *China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues*, 22. Srpanj 2013., Congressional Research Service, dostupno na: <https://fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf>, str. 28, pristupljeno 24.1.2021.

³³ Poslovni dnevnik, 17. travanj 2018., *Kina povećala kupnju američkog duga*, dostupno na: <https://www.poslovni.hr/trzista/kina-povecala-kupnju-americkog-duga-339962>, pristupljeno 28.1.2021.

pokazatelj da je trgovinski rat imao loš utjecaj na američki dolar i na juan jer su ulagači očekivali devalvacije obje valute.³⁴

Do veljače 2019. godine Kina je bila najveći trgovinski partner SAD-a. Trenutno zauzima treće mjesto, iza Kanade i Meksika, no najveći je uvoznik.

Graf 4. Kretanje vanjskotrgovinske bilance Kine u razdoblju od 2015. do 2021. godine

Izvor: Investing.com, 14. siječanj 2021., dostupno na: <https://www.investing.com/economic-calendar/chinese-trade-balance-466>, pristupljeno: 28.1.2021.

Kinesku manipulaciju valutom prekinuo je prelazak Kine na tržišno formirani tečaj valute. U 2018. godini Kina je u SAD izvezla robe i usluga u vrijednosti od 380 milijardi više nego što je uvezla iz SAD-a. Kod trgovine robom neravnoteža je u deficitu od 419 milijardi dolara. Kao jedan od razloga neravnoteže navodi se

³⁴ FXCM, *How Would A U.S.-China Trade War Impact The USD?*, dostupno na: <https://www.fxcm.com/markets/insights/u-s-china-trade-war-impact-on-usd/>, pristupljeno 28.1.2021.

devalvacija kineske valute, no to je u velikoj mjeri riješeno procjenom tržišne vrijednosti valute.³⁵

Apresiasija domaće valute privlači priljeve FDI-a zbog veće kupovne moći domaćih potrošača. Ukoliko je cilj povećati izvoz, aprecijacija domaće valute će smanjiti priljeve FDI-a kroz nižu konkurentnost. Deprecijacijom domaće valute povećat će se priljev FDI-a zbog manjih troškova kapitalnih ulaganja.

3.4 Utjecaj tečajne politike Kine na globalno tržište

Kina želi da njezin juan, umjesto američkog dolara, postane najvažnija svjetska valuta. Kineski juan bi tada imao znatno veću kontrolu nad svojom ekonomijom. Da juan postane globalna valuta, najprije se mora pokazati uspješnim kao rezervna valuta. Kini bi to donijelo sljedeće prednosti:

- Budući da Kina izvozi robu koja je izražena u američkim dolarima, ukoliko bi cijena bila u kineskom juanu, Kina ne bi morala brinuti o vrijednosti dolara.
- Središnje bi banke morale imati juan u deviznim rezervama te bi tako za njime bila veća potražnja. Samim time smanjile bi se kamatne stope za obveznice nominirane u juanu.
- Kineski bi izvoznici imali niže troškove zaduživanja.
- Kina bi ekonomski bila učinkovitija u odnosu od SAD-a.³⁶

Status rezervne valute MMF je dodijelio juanu 1. prosinca 2015. U svoju košaricu za posebna prava vučenja (*special drawing rights, SDR*), koja sadrži euro, japanski jen,

³⁵ Library of Congress, *U.S. Trade Deficit and China*, dostupno na: <https://guides.loc.gov/us-trade-with-china/general-trade/deficits>, pristupljeno: 28.01.2021.

³⁶ Kimberly A., *How the Yuan Could Become a Global Currency, China's Plan to Replace the U.S. Dollar*, 04.kolovoz 2020., dostupno na: <https://www.thebalance.com/yuan-reserve-currency-to-global-currency-3970465> pristupljeno 15.07.2020.

britansku funtu te američki dolar, juan je dodao 1. listopada 2016.³⁷ Kineski su čelnici htjeli poboljšati životni standard i povećati proizvodnju pa su zato vezali juan za američki dolar. Od 2015. godine juan devalvira prema dolaru te time kineski izvoz postaje konkurentniji u odnosu na cijene dolara u ostatku svijeta. Zahvaljujući jeftinom izvozu u SAD, došlo je do porasta kineskog ekonomskog rasta. To je rezultiralo porastom kineskog udjela u međunarodnoj trgovini i BDP-u na 10 %.

Rast trgovine uzrokovao je i porast popularnosti juana. Tako je u kolovozu 2015. juan postao četvrta najkorištenija valuta svijeta nadmašujući japanski jen te kanadski i australski dolar. Kako bi središnje banke osigurale sredstva za tu razinu trgovine, potrebno je povećati devizne rezerve juana. Središnje banke bi trebale kupiti juana u vrijednosti oko 700 milijardi američkih dolara. No, to se nikada nije dogodilo, već se većina međunarodnih transakcija i dalje odvija u američkim dolarima, bez obzira na opadanje trgovanja njime. MMF od Kine zahtijeva da liberalizira svoja tržišta kapitala. Potrebno je na deviznim tržištima omogućiti slobodno trgovanje juanom kako bi središnje banke mogle držati juan kao rezervnu valutu. Da se to dogodi, središnja banka Kine mora napustiti vezanje juana za američki dolar.

U prosincu 2015. godine kineska Središnja banka (*People's Bank of China, PBOC*) najavila je početak prebacivanja dolarskog vezanja na košaricu valuta, koja uključuje dolar, euro, japanski jen te još 10 svjetskih valuta, No do toga nije došlo.

Kineski čelnici počeli su lakše trgovati juanom na deviznim tržištima.. Kina je 23. ožujka 2015 podržala trgovačko središte „Renminbi“ za Ameriku što znatno olakšava sjevernoameričkim tvrtkama obavljanje transakcija juanom. Nakon toga Kina je otvorila centre za trgovanje u Singapuru i Londonu. Takvi centri smanjuju troškove američkim tvrtkama koje trguju s Kinom, a američkim financijskim tvrtkama omogućuju da nude zaštitu u denominiranom juanu.

³⁷ Kimberly A, *How the Yuan Could Become a Global Currency, China's Plan to Replace the U.S. Dollar*, <https://www.thebalance.com/yuan-reserve-currency-to-global-currency-3970465#how-the-yuan-is-becoming-a-reserve-currency> , 30.11.2020., pristupljeno 05.12.2020.

Kina je u okvirima kineskog programa kvalificiranog stranog ulagača „Renminbi“ 8. lipnja 2016. odobrila SAD-u 250 milijardi juana, što je u protuvrijednosti 38 milijardi američkih dolara.³⁸

U posljednjih dvadeset godina kineski je juan aprecirao u odnosu na gotovo sve svjetske valute, uključujući i američki dolar. Kineska je vlada omogućila tržištu da odredi vrijednost juana, ograničavajući njegovu stopu. Kinesko se gospodarstvo znatno usporilo u vrijeme prije devalvacije, dok se američko gospodarstvo poboljšalo.

Devalvacija valuta nije novitet. Mnoge države devalviraju svoju valutu kako bi pomogle svom gospodarstvu. No, što se tiče devalvacije kineske valute, ona bi mogla biti veliki problem za globalnu ekonomiju. Samim time što je Kina najveći svjetski izvoznik te drugo najveće svjetsko gospodarstvo, i najmanja promjena koju tako veliko gospodarstvo unese u makroekonomsko okruženje uzrokuje velike posljedice. Kineska roba postaje sve jeftinija, što znatno smanjuje prihode od trgovine malim i srednjim gospodarstvima orijentiranim na izvoz. Primjerice, Bangladeš, Vijetnam i Indonezija, koji izvoze obuću i tekstil, mogli bi nastradati ukoliko kineska devalvacija smanji cijenu robe na globalnom tržištu.

Slabija kineska valuta naročito je za Indiju imala nekoliko posljedica. Kada je Kina dopustila da vrijednost juana padne u odnosu na dolar, širom svijeta se povećala potražnja za dolarima, pa tako i u Indiji. Ulagači su kupovali dolare, a to je znatno smanjilo potražnju za rupijom. Vrijednost indijske valute pala je na minimum prema dolaru te je ostala na toj razini sve do druge polovice 2015. godine. U normalnim bi okolnostima, rupija koja slabi, pomogla indijskim proizvođačima tako što bi domaće proizvode stranim kupcima učinila pristupačnijima. No, budući da je smanjena potražnja u Kini i da je došlo do slabljenja juana, konkurentnija rupija vrlo vjerojatno, u budućnosti neće nadoknaditi slabu potražnju. Indija i Kina međusobno konkuriraju u industriji odjeće, tekstila, kemikalija i metala. Slabija vrijednost juana značila je veću

³⁸ Kimberly A., How the Yuan Could Become a Global Currency; China's Plan to Replace the U.S. Dollar, 04. Kolovoz 2020., dostupno na: <https://www.thebalance.com/yuan-reserve-currency-to-global-currency-3970465> pristupljeno 23.7.2020.

konkurenciju te niže marže za indijske izvoznike. Također, kineski proizvođači mogu plasirati robu na indijsko tržište te time snižavati cijenu kineskih proizvoda. Kao najveći svjetski potrošač energije, Kina ima veliku ulogu u određivanju cijene sirove nafte. Devalvacijom juana kineska potražnja za robom će opadati, iako je već u velikom padu.

Nakon što je Kina u kolovozu 2015. godine devalvirala svoju valutu, vrijednost nafte pala je za više od 20 %. Svaki pad cijene nafte od jednog dolara za Indiju predstavlja pad od milijarde dolara na uvoz nafte. U 2015. godini pad je iznosio 139 milijardi dolara.³⁹

S druge strane, pad cijene robe u velikoj je mjeri otežao konkurentnost indijskih proizvođača, a najviše je utjecao na tvrtke čelične, rudarske i kemijske industrije. Za očekivati je da deprecijacija juana dovede do daljnjeg pada cijena robe koje je Indija i uvozi iz Kine. To Indiji znatno otežava da ostane konkurentna na domaćem i inozemnom tržištu.⁴⁰

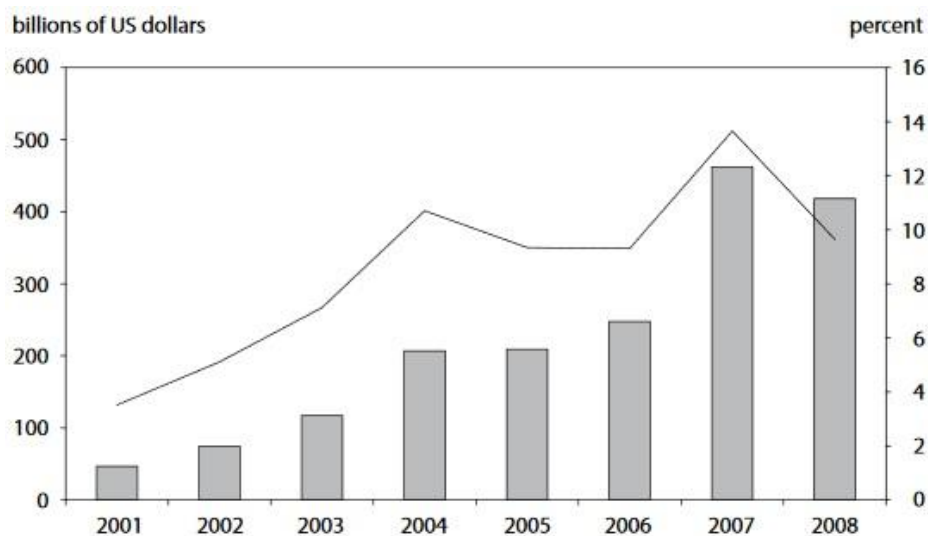
3.5 Devizne rezerve

Povećanje trgovinskog suficita uzrokovalo je i povećanje kineskog viška te je on u 2008. godini iznosio 426 milijardi američkih dolara. Osim viška tekućeg računa, povećale su se devizne rezerve. Bez obzira na promjenu režima 2005. godine, a tada je rečeno da će vrijednost juana određivati ponuda i potražnja na tržištu, već te godine na deviznom je tržištu došlo do male promjene u prvoj godini novog režima. Od lipnja 2007. pa sve do lipnja 2008. odine devizne rezerve su konstantno rasle te su se povećale za 100 posto. Na kraju 2008. godine iznosile su 1.946 milijardi američkih dolara.

³⁹ Investopedia, *The Impact of China Devaluing the Yuan*, 23. kolovoz 2019, dostupno na: <https://www.investopedia.com/trading/chinese-devaluation-yuan/> pristupljeno 05.12.2020.

⁴⁰ Investopedia, *The Impact of China Devaluing the Yuan*, 23. kolovoz 2019, dostupno na: <https://www.investopedia.com/trading/chinese-devaluation-yuan/> pristupljeno 23.7.2020.

Graf 5. Promjena deviznih rezervi u razdoblju od 2001. do 2008. godine

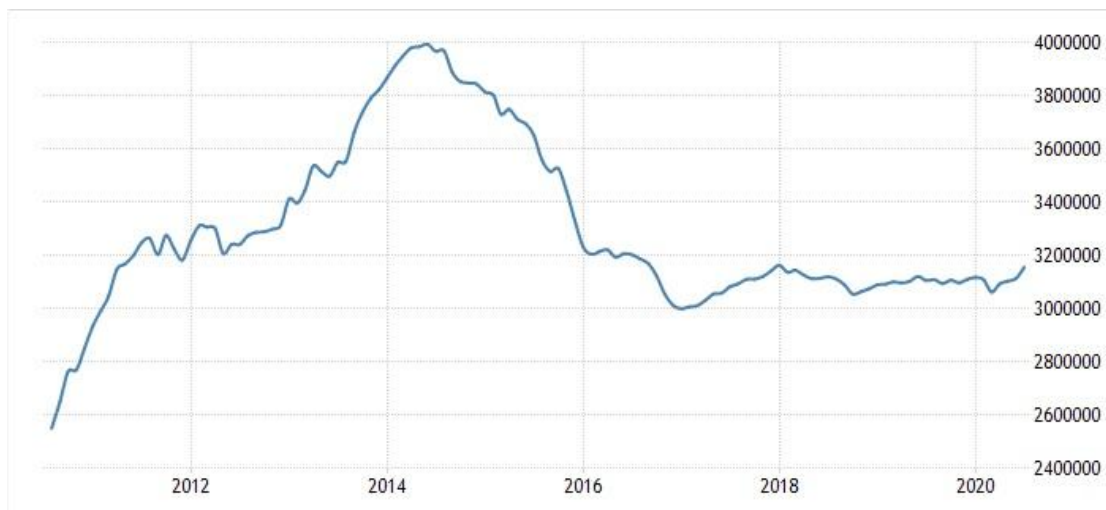
Izvor: The future of China's Exchange Rate Policy: Evolution of China's Exchange Rate Regime in the Reform Era, Peterson Institute for International Economics, dostupno na: https://www.piie.com/publications/chapters_preview/4167/01iie4167.pdf, str. 20 pristupljeno 1.8.2020.

Na predloženom grafu vidljivo je kontinuirano povećanje deviznih rezervi, počevši od 2001. godine. Početkom prvog desetljeća 21. stoljeća intervencija kineske vlasti bila je vrlo niska, no već 2004., pa do 2006., značajno se povećala iznoseći čak gotovo 10 posto BDP-a tog razdoblja. Vrhunac nagomilanih rezervi dosegnut je 2007. godine kada je iznosilo visokih 14 posto BDP-a, a već sljedeće godine počinje postepeno padati. Do pada je došlo, vjeruje se, zbog velikih kratkoročnih odljeva kapitala, zbog raznih poremećaja u financiranju trgovine te zbog drugih čimbenika.⁴¹

Nakon 2015. godine devizne su rezerve su u konstantnom padu sve do 2017. godine kada su iznosile tri bilijuna USD-a. Od tada pa do srpnja 2020. godine bilježi se blagi rast rezervi i one iznose 3,154 bilijuna američkih dolara.

⁴¹ Green S., 2009., *The future of China's Exchange Rate Policy: Evolution of China's Exchange Rate Regime in the Reform Era*, Peterson Institute for International Economics, dostupno na: https://www.piie.com/publications/chapters_preview/4167/01iie4167.pdf, str. 22, pristupljeno 5.12.2020.

Graf 6. Kretanje deviznih rezervi u razdoblju od 2012. do 2020. godine

Izvor: *China's Foreign Exchange Reserves*, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves> , pristupljeno 1.8.2020.

Kineske su devizne rezerve bile u velikom porastu u razdoblju od 2011. do 2014. godine kada je njihova vrijednost bila najviših četiri bilijuna dolara. U veljači 2021. godine rezerve su smanjile vrijednost, s 3,211 bilijuna dolara pale su na 3,205 bilijuna dolara, što je premašilo tržišna očekivanja od 3,2 bilijuna dolara.

4. ZAKLJUČAK

Kina je tijekom druge polovice 20. stoljeća i na početku 21. stoljeća imala uspone i padove u svom gospodarskom rastu i razvoju. Veliki napredak ostvarila je ulaskom u WTO čime joj se po povoljnim uvjetima otvorio pristup postojećim i novim trgovinskim partnerima. To je doprinijelo boljem životnom standardu stanovništva. Ukinuće kvota dovelo je do povećanja izvoza što je privuklo više stranih ulaganja. Otvaranjem kineskog gospodarstva dolazi do korištenja dvostrukog tečajnog sustava. To je bio nerealan tečaj pa se Kina krajem osamdesetih i tijekom devedesetih godina 20. stoljeća zalagala da juan postane međunarodno konvertibilan. Zbog toga je napušten dvostruki tečajni sustav. Oscilacije u tečaju juana u odnosu na američki dolar znatno su utjecale na suradnju sa SAD-om. Zbog precijenjenosti tečaja 50-ih godina došlo je do smanjenja izvoza kineskih proizvoda, a samim time i do smanjenja proizvodnje. Tečaj juana u odnosu na američki dolar varirao je godinama, sve dok kineske vlasti 2005. godine nisu odlučile da juan više neće biti vezan za američki dolar te su odredile fiksni tečaj.

SAD je uspon i gospodarski rast Kine vidio kao rivalstvo zbog rastuće političke i vojne moći te zemlje. S druge strane, Europska unija je na kineski razvoj i rast gledala pozitivno i to zbog razvoja strateškog partnerstva. EU je imala veći BDP od SAD-a, što ukazuje na činjenicu da postoje zemlje i/ili integracije u svjetskom gospodarstvu koje mogu konkurirati SAD-u. SAD i Kina su veliki trgovinski partneri te je njihova suradnja od obostrane važnosti. Kina svoje sirovine, proizvode i usluge izvozi u SAD, dok je SAD-u Kina potrebna radi otplaćivanja vlastitog duga. Kina svoje sirovine i proizvode osim u SAD izvozi i u druge zemlje diljem svijeta.

S obzirom da je Kina vrlo važna karika u svjetskoj trgovini, teško je za povjerovati da bi je u njenom daljnjem razvoju bilo što moglo pokolebati. Ukoliko i dođe do promjene politike tečaja, Kina ne bi trebala osjetiti značajne teškoće; štoviše, unatoč svim nedaćama i preprekama na koje je nailazila, uspjela se uzdići i dokazati da je prava svjetska velesila.

5. LITERATURA

KNJIGE:

Kersan – Škabić, I., *Suvremeni trendovi u međunarodnoj ekonomiji*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, 2017., str. 107-110.

INTERNET IZVORI:

Bukvić, V., Financijski klub – sigurna investicija, *Događa li se preraspodjela svjetske i političke moći?*, 2012., dostupno na: <http://finance.hr/preraspodjelasvjetskemoci/> (pristupljeno 10.11.2020.)

China GDP, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/china/gdp> (pristupljeno 8.9.2020.)

China's Foreign Exchange Reserves, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/china/foreign-exchange-reserves> (pristupljeno 29.10.2020.)

criJia, *Kina donosi značajne prilike i daje veliki doprinos svjetskom trgovinskom i gospodarskom rastu*, 13. srpanj 2018., Dostupno na: <http://croatian.cri.cn/1281/2018/07/13/201s123621.htm> (pristupljeno 18.9.2020.)

criZhao, *Objavljen "bijeli papir" o Kini i Svjetskoj trgovinskoj organizaciji*, 28. lipanj 2018., dostupno na: <http://croatian.cri.cn/1281/2018/06/28/101s123105.htm> (pristupljeno 18.6.2020.)

Hr.izvoz, *Kina – Analiza tržišta i mogućnosti ulaska Hrvatskih MSP-ova* (online), listopad 2018., dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/kinahgkinteractivefin5c2dd85a7ad1e.pdf> (pristupljeno 5.8.2020.)

Helmut Reisen, *On the renminbi and economic convergence*, dostupno na: <https://voxeu.org/node/4397> (pristupljeno 27.6.2020.)

Investopedia, *The Impact of China Devaluing the Yuan*, 23. Kolovoz 2019, dostupno na: <https://www.investopedia.com/trading/chinese-devaluation-yuan/> (pristupljeno 23.7.2020.)

IMF, *Classification of Exchange Rate Arrangements and Monetary Policy Frameworks*, dostupno na: <https://www.imf.org/external/np/mfd/er/2004/eng/0604.htm> (pristupljeno 10.11.2020.)

Kimberly A., *How the Yuan Could Become a Global Currency; China's Plan to Replace the U.S. Dollar*, 04. Kolovoz 2020., dostupno na: <https://www.thebalance.com/yuan-reserve-currency-to-global-currency-3970465> (pristupljeno 15.7.2020.)

Kramer L., Investopedia, *How Importing and Exporting Impacts the Economy*, 20. Ožujka 2020. dostupno na: <https://www.investopedia.com/articles/investing/100813/interesting-facts-about-imports-and-exports.asp> (pristupljeno 28.1.2021.)

Kuntić, D., *uspon Kine i sigurnost azijsko- pacifičke regije*, 2017., dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=308679 (pristupljeno 5.1.2021.)

Lee J, *Exchange Rate Movement and Foreign Direct Investment in Asean Economies*, 30. Ožujak 2014., dostupno na: <https://www.hindawi.com/journals/ecri/2014/320949/>, (pristupljeno 28.1.2021.)

Morrison W. M., Labonte M., *China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues*, srpanj 2013, dostupno na: <https://fas.org/sqp/crs/row/RS21625.pdf> (pristupljeno 24.1.2021.)

The future of China's Exchange Rate Policy: Evolution of China's Exchange Rate Regime in the Reform Era, Peterson Institute for International Economics, dostupno na: https://www.piie.com/publications/chapters_preview/4167/01iie4167.pdf (pristupljeno 5.12.2020.)

6. POPIS TABLICA I GRAFOVA

TABLICE:

Tablica 1. Prikaz razvoja kine u razdoblju od 2009. do 2019. godine	3
Tablica 2. Kineski izvoz u razdoblju od 2008. do 2018. godine po izvezenim proizvodima	7
Tablica 3. Kineski izvoz u razdoblju od 2008. do 2018. godine po trgovinskim partnerima	8
Tablica 4. Kineski izvoz u razdoblju od 2008. do 2018. godine po uvezenim proizvodima	9
Tablica 5. Kineski uvoz u razdoblju od 2008. do 2018. po trgovinskim partnerima...	10
Tablica 6. Trgovinska razmjena Kine s Republikom Hrvatskom u razdoblju od 2014. do lipnja 2018. godine.....	11
Tablica 7. Popis odabranih dobara kineskog uvoza iz SAD-a po visini carine.....	15
Tablica 8. Kretanje efektivnog tečaja juana u odnosu na američki dolar u razdoblju od 2005. do 2009. godine.....	34
Tablica 9. Kretanje tečaja juana prema USD-u i EUR-u u razdoblju od 2015. do 2020. godine.....	36

GRAFOVI:

Graf 1. Kretanje BDP-a u razdoblju od 2010. do 2020.	5
Graf 2. Kretanje indeksa efektivnog tečaja juana u razdoblju od 2010. do 2020. godine.....	37
Graf 3. Procjena podcjenjivanja RMB-a u odnosu na dolar, korištenjem FEER metode u razdoblju od 2008. do 2013. godine	39
Graf 4. Kretanje vanjskotrgovinske bilance u razdoblju od 2015. do 2021. godine...	41
Graf 5. Promjena deviznih rezervi u razdoblju od 2001. do 2008. godine.....	46
Graf 6. Kretanje deviznih rezervi u razdoblju od 2012. do 2020. godine.....	47

7. SAŽETAK

Kinesko gospodarstvo desetljećima je u konstantnom rastu. Glavnina kineskog izvoza ide u SAD i to najviše sirovine i materijali za proizvodnju gotovih proizvoda. Cilj je ovog rada prikazati ekonomski razvoj Kine te njezinog tečajnog sustava. Podcijenjenost kineskog juana SAD-u omogućuje povećanje potrošnje zbog boljih uvjeta trgovine. Kina je najveći svjetski izvoznik roba te peti izvoznik komercijalnih usluga. Ulaskom u WTO Kina je uvelike doprinijela svjetskom gospodarskom i trgovinskom rastu.. Kini je SAD bila važan partner zbog uvoza njezinih proizvoda, dok je SAD-u Kina koristila zbog vraćanja vlastitih dugova. U prosincu 2015. godine MMF je juanu dodijelio status rezervne valute čime on postaje četvrta najkorištenija svjetska valuta.

U drugom dijelu rada detaljno se opisuje razvoj tečajne politike Kine tijekom zadnjih nekoliko desetljeća 20. stoljeća i početkom 21. stoljeća. Kineska je tečajna politika utjecala na SAD, ali i na globalno tržište. Tečaj juana u odnosu na dolar varirao je te utjecao na trgovinu i suradnju Kine i SAD-a. Zbog povećanja konkurentnosti kineskog izvoza kineski je juan devalviran tijekom tranzicije s planskog u tržišno gospodarstvo. Tečajna politika vrlo je važan segment monetarne politike. Kina je fiksirala svoj devizni tečaj na precijenjenoj razini kako bi smanjila svoju ovisnost o proizvedenim dobrima.

Ključne riječi: gospodarstvo Kine, ulazak Kine u WTO, Kina i SAD, vanjska trgovina, tečajna politika

8. SUMMARY

The Chinese economy has been growing steadily for decades. The majority of Chinese exports go to the United States, mostly raw materials for the production of finished products. The aim of this paper is to present the economic development of China and its exchange rate system. The undervaluation of the Chinese yuan allows the US to increase consumption due to better trade conditions. China is the world's largest exporter of goods and the fifth largest exporter of commercial services. By joining the WTO, China has greatly contributed to world economic and trade growth. China has been an important partner to the United States for importing its products, while China has benefited the United States from repaying its own debts. In December 2015, the IMF granted the yuan reserve currency status, making it the world's fourth most widely used currency.

The second part of the paper describes in detail the development of China's exchange rate policy during the last few decades of the 20th century and the beginning of the 21st century. China's exchange rate policy has affected the United States, but also the global market. The exchange rate of the yuan against the dollar varied and affected trade and cooperation between China and the United States. Due to the increasing competitiveness of Chinese exports, the Chinese yuan was devalued during the transition from a planned to a market economy. Exchange rate policy is a very important segment of monetary policy. China has fixed its exchange rate at an overvalued level to reduce its dependence on manufactured goods.

Keywords: China's economy, China's accession to the WTO, China and the United States, foreign trade, exchange rate policy